

נתיבות ישיבה

והוא מאמרים יקרים, שיחות מוסר וחיזוק משובבי
לב ונפש, שנאמרו בפני תלמידים מקשיבים בקול
חוצב להבות אש קודש, ושאתו כשאגת האר"י החי,
להנחילם נתיבות דעת התורה ועבודת השי"ת על
פרשת השבוע

ע"י מרן רבינו
הגאון רבי **אברהם יוסף ראזענבלום** זצוקלה"ה
ראש ישיבת שערי יושר

פסח תשפ"ה
שיחות - רישומי דברים וזכרונות
שנה ז' • גליון שמ"ג
לקראת יומא דהילולא השמינית אחש"פ תשפ"ה

מי שיש בידו חידו"ת או טעיפס של
רבינו, וכן מי שרוצה לנדב גליון של
תורת רבינו - נא להתקשר למספר:
EXT 9 1-718-854-2290 או לפקס:
1-718-705-8608

**אפשר לשמוע השיחה הנדפסת
בנתיבות יושר של כל שבוע במספר:
1-718-559-6660**

כל הזכויות שמורות

למערכת חידו"ת של רבינו
ישיבת שערי יושר

בהוצאת מכון "שם עולם"

מכון לחקר כתבי יד - קורות קהילות ואישים

רח' שחל 5, בני ברק

טל: 03-5701977 פקס: 03-5701967

תוכן העניינים

חול המועד פסח תשס"ז

"מְבוּר הַבְּרִזֵּל" – שְׁנֵשְׁתָּנָה גּוֹפֶם לְמַעֲלִיּוֹתָא

ה	ביאור חובת 'זכר ליציאת מצרים'
ה	זכר ליציאת מצרים ולא זכר לאותות והמופתים
ה	כור הברזל - זיכור גופם ונשמתם
ו	גוף בני ישראל יותר נעלה מגוף הגויים
ו	עד ליציאת מצרים - רק החינוך היה שונה
ז	גם החומר השתנה למעליותא - וזה החובה לזכור
ז	גם הרשעים הודו בזה
ח	גם תינוק שנשבה - מהותו שונה
ח	שורש ענין של זכירת יציאת מצרים - שהשתנה גופם
ח	מהו הענין המיוחד ב'חג הפסח'
ט	טעם מצות 'סיפור' יציאת מצרים
ט	עבודת האדם - לחיות בתוך הגשמיות
ט	ענין השביתה ממלאכה בשבת - לזכות להתרוממות הנפש
י	בכוח השבת יתעלה גם בימות החול בתוך הגשמיות
יא	האדם - מלאך
יא	ההתעלות בכל ימות השנה בכוח חג הפסח
יב	שונים אנחנו מכל עם
יב	ע"י קיום מצוות החג משיגים אמונה כמו שהיה ביצי"מ
יב	השמחה ביציאת מצרים
יג	השמחה - כי זכינו לגוף חדש
יג	במצרים לא היה רע כ"כ כל השנים
יג	לחיים נצחיים זוכים רק על ידי זיכור הגוף
יד	רצון הבורא ביציאת מצרים - זיכור הגוף
יד	הדרכים לבוא לשמחה על ידי יציאת מצרים
טז	השגת השמחה - ע"י ההכנה וההתבוננות
טז	טעם מצות אכילת מצה בפסח
טז	למה הותר חמץ בכל ימות השנה
טז	סגולת אכילת מצה רק בחג הפסח
יז	ימי ההכנה לגאולה העתידה

בימי חייו יזכה לקניני נצח יז
 החיים - הרכוש הגדול ביותר יש לאדם יח
 לא להסתפק במעט חיים נצחיים יח
 לא יבקש טובת הנאתו יח
 והגדת לבנג - לנצל את ימי החיים באופן הראוי יט
 להרחיק את הבנים מארץ מצרים יט
 הבנים הם פקדון מהשי"ת כ
 לגדל את בנינו לתורה ועבודת ה' כ

חוה"מ פסח תשס"ג

שבחו אהובים ורוממו לקל

מטרת השבח וההודאה להשי"ת כא
 אצל בני ישראל אין הטענה של מעשי ידי טובעים בים כא
 אופן ההודאה - כאילו הוא יצא ממצרים כב
 הדרך להרגיש כאילו הוא יצא ממצרים כג
 האומר שירה על הנס שנעשה עמו - עוונותיו נמחלים כד
 חיזוק האמונה על ידי ריבוי המצוות זכר ליצאמ"צ כד
 כוונת המצוות כה
 להתבונן בניסים ולהודות עליהם כז
 ההתבוננות בניסים שבכל יום כח
 גודל הנחת רוח שיש להקב"ה כשצועקים אליו בתפילה. ל ל
 יציאת מצרים - יסוד האמונה לא
 ימי חג הפסח - ימים מסוגלים לקנין האמונה. לב לב
 תכלית שמחת יום טוב - לשמוח בניסים שהשי"ת עושה עמנו. לב לב
 הזהירות שלא להימשך אחר עניני העוה"ז. לג לג
 אפסיות תאוות העוה"ז - חולפים כהרף עין. לג לג
 הזהירות מדיעות כוזבות. לה לה
 חומר הדבר של הנכשל בדעות כוזבות. לו לו
 דעות כוזבות בימינו. לה לה
 להביא עצמו להיות מוכן לימות המשיח. לט לט
 חינוך הבנים על יסודות היהדות. מ מ

רשימות מנכרו של מרן זיע"א מא

חול המועד פסח תשס"ז

"מכּוּר הַבְּרֹזֶל" – שְׁנִשְׁתַּנָּה גּוֹפֶם לְמַעֲלִיּוֹתָא

ביציאת מצרים, אבל דבר זה לא נתפרש בשום מקום שיש לזכור האותות והמופתים, ונאמר רק בסתמא 'זכר ליציאת מצרים', שיש לזכור את **עצם** היציאה, ויש לדעת מה מיוחד ביציאה זו.

ומבאר המהר"ל, שאכן בשעת יציאת מצרים היו שני ענינים שונים. ענין אחד היה האותות והמופתים שעשה השי"ת, שהמים נהפכו לדם ובקריעת ים סוף חרבו המים, שראו שינויים בטבע, אבל אין זה העיקר, העיקר הוא 'עצם היציאה'.

כור הברזל – זיכּוּךְ גּוֹפֶם וּנְשַׁמֶּתֶם

והנה בפשטות המעלה ביציאת מצרים הוא מה שקנו אמונה על ידי האותות והמופתים. אך במהר"ל מבואר שיש ענין גדול נוסף לזה. שבפרשת ואתחנן נאמר (דברים ד, כ), 'ואתכם לקח ה' ויוצא אתכם מכור הברזל ממצרים להיות לו לעם נחלה כיום הזה'. מצרים נקרא בתורה 'כור הברזל', כור הברזל הוא כשרוצים לזכך את הזהב מהלכלוך שדבק בו בהיותו

ביאור חובת 'זכר ליציאת מצרים'

בתורה אנו מוצאים הרבה פעמים הענין של יציאת מצרים, ויש הרבה מצוות שהם זכר ליציאת מצרים. אפילו מצוות שבת, שהוא בפשטות זכר למעשה בראשית כמו שנאמר בעשרת הדברות, אעפ"כ בעשרת הדברות שבפרשת ואתחנן נאמר שהשבת זכר ליציאת מצרים, כמו שאנו מזכירים בקידוש.

ויש לדעת מהו הדבר המיוחד שיש ביציאת מצרים שצריכים לזכור ולהזכיר תדיר.

זכר ליציאת מצרים ולא זכר לאותות והמופתים

במהר"ל כתב, שצריכים אנו לדעת מהו הדבר צריכים לזכור ביציאת מצרים. בפשטות הזכר הוא על האותות והמופתים שבני ישראל ראו שהשי"ת עשה במצרים. וכתב המהר"ל שאין הכי נמי בפרשיות בספר שמות נאמרו באריכות כל האותות והמופתים שעשה השי"ת

גוף בני ישראל יותר נעלה מגוף הגויים

באדמה, מניחים אותו לתוך כבשן האש, והאש מוריד את הלכלוך.

והביאור בזה הוא, דכתיב (ויקרא יח, ג), 'כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו'. ופירש רש"י, 'מגיד שמעשיהם של מצריים ושל כנעניים מקולקלים מכל האומות, ואותו מקום שישבו בו ישראל מקולקל מן הכל'.

היינו שהשי"ת הזהיר את בני ישראל שלא יעשו כמעשי ארץ מצרים שהיו שם וראו את מעשיהם. ובפרשה זו הזהיר הכתוב על העריות, שהמצרים היו שטופים בזימה, והזנות היא דוגמא וסימן של התאוות הגשמיות.

עד ליציאת מצרים - רק החינוך היה שונה

והנה, עד ליציאת מצרים לא היה עדיין כלל ישראל בעולם. אמנם בני יעקב היה להם ירושה מאבותיהם אברהם יצחק ויעקב, והיה להם ירושות מאדם הראשון ומנח, אך אלו היו ירושות שהיה לכל בני העולם.

לפני יציאת מצרים היה טבע גופם של בני יעקב דומה לטבע הגויים, רק שקיבלו דעת

במהר"ל הובא, שיש הגדרה נוספת ביציאת מצרים. כמו שלפני שהבן נולד הוא עובר ירך אמו, הדבוק לאמו. כך יציאת מצרים דומה לוולד שיוצא ממעי אמו, שחותכים אותו ממקור חיותו, שבמעי אמו שם הוא יצירתו ושם מקור חיותו, ובעת לידתו חותכים אותו ממקור חיותו, כך היה ביציאת מצרים.

שני הגדרות אלו מבואר בחז"ל שבאופן זה מגדירים את יציאת מצרים, שכמו שהבן כשהוא במעי אמו חותכים אותו ממקור חיותו, גם בכור הברזל האש מוציא את הזוהמא מהמתכת, כך היו בני ישראל במצרים יצאו מזוהמת מצרים.

וכתב עוד המהר"ל, שלאחר שכור הברזל מזכך את הזהב מכל הזוהמא שדבק בו, כשרוצים להוציא את הזהב, צריכים להכניס את היד לתוך האש הגדולה להוציא את הזהב, ובשעת מעשה נשרף היד. זהו ההגדרה של יציאת מצרים.

גם החומר השתנה למעליותא - וזה החובה לזכור

ומבאר המהר"ל בלשונו, שאצל בני יעקב היה להם רק צורה יותר נעלית על ידי מה שזכו לידעת', אך החומר היה אותו החומר כמו כל הגויים. אבל בשעת יציאת מצרים נשתנה גם החומר למשהו אחר לגמרי.

על זה נצטוונו לזכור בכל יום 'יציאת מצרים', שהכוונה אינה רק לזכור האותות והמופתים, אלא שצריכים לזכור את עצם יציאת מצרים, **שיהיה ברור לאדם שכל מהותו שונה מהגוי, כל מציאות גופו שונה מהגוי**, גם טבע גופו השתנתה על ידי זה שהשי"ת הוציא אותנו ממצרים, ובזה השתנינו מכל האומות.

גם הרשעים הודו בזה

אף על פי שלא צריכים להביא ראיות לדבר זה, אך צריכים לדעת שבדבר הזה הכירו גם הרשעים הגדולים. שני הרשעים הגדולים ביותר שהיו בדור האחרון היו ה'דייטש' ימח שמו ו'הרוסישער' ימח שמו.

וחינוך אחרת כי התגדלו אצל אברהם יצחק ויעקב שהיו נביאים, ועל ידי כן הבינו כיצד לנהוג. אכן היו צדיקים בכל הדורות, כמו מתושלח וכן שאר נביאים. אבל בטבע גופם לא היה הבדל בין בני יעקב לשאר האומות. כל ההבדל היה רק בחינוך שקיבלו תורה אצל שם ועבר.

אך בשעת יציאת מצרים יצאו בני ישראל מכור הברזל, והיה זה כמו שמוציאים את הוולד ממעי אמו, שלפני הלידה הוולד מקושר לאמו, וכשמוציאים הוולד ממעי אמו מנתקים אותו ממקור חיותו. כמו כן כשמוציאים את הזהב מכור הברזל נכווה היד, וזה היה בשעת יציאת מצרים, **בשעת יציאת מצרים נשתנה גופם של ישראל, שגופם נעש מרומם ומעולה.**

לזה הזהיר אותנו השי"ת, 'כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו', לפי שגופם נשתנה לגוף אחר, שמעלת בני ישראל היא לא רק בדעת, שהיה להם חינוך נעלה ומרומם, אלא שגם גופם השתנה לדבר שונה.

שורש ענין של זכירת יציאת מצרים
- שהשתנה גופם

כך מבואר במהר"ל, שזכר האותות והמופתים שהיו במצרים, ענינם להביא הוכחות וראיות על האמונה, לחזק את האמונה. ושורש ענין זה הוא הידיעה שהשי"ת ברא העולם, ושבעת יציאת מצרים השתנה גופם של בני ישראל.

יסוד זה מבאר המהר"ל באריכות, וכן מבואר מדברי הרמח"ל.

מהו הענין המיוחד ב'חג הפסח'

אמנם יש לנו להתבונן, שדבר זה היה ביציאת מצרים, וצריכים לזכור ענין זה כל יום על ידי כל המצוות שמקיימים שהם לזכר יציאת מצרים, שנזכר שהמהות של בני ישראל שונה מכל האומות. שלא רק שאנו מאמינים בהשי"ת ומקיימים תורה ומצוות, אלא שאנו שונים מהם בכל מהותנו, והאותות והמופתים באו לחזק את האמונה.

אך עדיין יש לנו להבין מהו ענינו של 'חג הפסח' בכל שנה ושנה. מאחר שכבר נעשו ישראל

וכך היה אומר ה'דייטש' שחקק חוקים רבים נגד בני ישראל. ולכאורה בשלמא כנגד שומרי תורה ומצוות היה לו חשבונות נגדם, אבל מה היה לו כנגד מי שלא שמר תורה ומצוות. אך כך היה אומר אותו רשע, כל זמן שיש בעולם יהודי, גם אם אינו שומר תורה ומצוות, עוד יבוא אחד ויהיה 'תלמוד'יסט', ויבעיר מחדש את הצרות, 'ער וועט אויפפלאקערן ווידער די צרות'. ולכן עשה חוק, שרק מי שאין בו ארבעה דורות שלפניו דם יהודי, רק הוא כשר, אבל מיש שי בו דם יהודי ואפילו רק מעט דם יהודי זהו צרה עבורו.

גם תינוק שנשבה - מהותו שונה

זה היה ההרגש של אותו הרשע, והיה אמת בדבריו. שכן היהודי, גם גופו שונה מהגוי, כל מהות היהודי שונה מהגוי. גם 'תינוק שנשבה' שאינו מתנהג כיהודי, עדיין מהותו שונה. דבר זה הכיר אותו הרשע, שכשיחזור ללמוד ושוב יהיה תלמוד'יסט, יראו שהוא יהודי, ודבר זה לא היה יכול לסבול.

עבודת האדם - לחיות בתוך הגשמיות

והביאור בזה הוא, שהאדם חי בעולם הגשמי, וכשחיים בעולם הגשמי, חיים בתוך ניסיונות. השי"ת העמיד באופן זה את האדם, שיחיה במקום שהוא כולו גשמיות, ועל האדם לעבוד כדי להשיג פרנסה, וכל הצטרכויותיו מגיעים על ידי גשמיות.

עבודת האדם הוא שיזכור כל העת מהו מהותו. מהו מהות הבריאה ומהו תכלית כוונת הבורא בבריאת העולם. כדי שיזכור האדם ענין זה כסדר, לשם כך צריכים 'סיפור יציאת מצרים'. **אלא** שאם כן יש להבין מה טעם אין מצוה זו כל ימות השנה, ורק בפסח יש מצוה זו.

ענין השביתה ממלאכה בשבת - לזכות להתרוממות הנפש

ומבואר בספרים, שבשבת יש מצות שביתה ממלאכה, והטעם בשביתה זו אינו רק מנוחה ממלאכה, שכן גם

לגוי מיוחד, וחובה עלינו תמיד בכל יום להודות להשי"ת על הגאולה, והמצוות המרובים שאנו מקיימים 'זכר ליציאת מצרים'. אם כן מהו הענין המיוחד של 'חג הפסח'.

טעם מצות 'סיפור' יציאת מצרים

והביאור בזה הוא, שמצאנו שיש ענין של 'סיפור' יציאת מצרים - שהיא מצוה שנוהגת רק בפסח. אמנם בחג הסוכות נאמר (ויקרא כג, מג), 'למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים', שיש מצות 'ידיעה', אבל אין מצות 'סיפור'. יש רק מצוה שעל ידי הישיבה בסוכה נזכור הניסים שהיו ביציאת מצרים.

זכירה זו אינה מעכבת כמו שמבואר בפסוקים, וזה וודאי שאין דין 'אמירה'. מה שאין כן בחג הפסח ששם מצאנו שיש מצות 'סיפור יציאת מצרים', שהוא חובה מיוחדת בפני עצמה. ויש להבין טעם מצוה זו.

על ידי זה מתרומם נפש האדם. אבל אם האדם מחלל את השבת, היינו שאין לו שייכות לקדושת השבת, אין לו שייכות לתכלית שמים וארץ.

ומבאר הרמח"ל, שבנוסף לזה יש בשבת מצות עונג שבת וכבוד שבת, שאין די במה שאינם עוסקים בשבת במלאכה ובענינים גשמיים, אלא שיש לכבד את השבת באהבה וברצון, לקדש את היום ולענגו.

זהו ענין השבת. בשבת מתעלים מעל החיים הגשמיים, ונכנסים לחיים רוחניים, שהם התכלית לשמו נבראו שמים וארץ, ומקבלים אותו באהבה ובשמחה.

בכוח השבת יתעלה גם בימות החול בתוך הגשמיות

אלא שיש להבין שאם כך הוא גודל מעלת השבת, אם כן מה טעם לא ציווה השי"ת שכל שאר ימי השבוע יהיו כמו יום השבת.

ומבאר הרמח"ל, שזהו רצון הבורא שיהיה בחירה בעולם, ואופן הבחירה הוא שיחיה האדם בעולם הגשמי, ויצטרך להתנהג בהנהגה גשמית, ואעפ"כ

הגויים יש להם יום אחד בשבוע שהם נחים בה, ואנו רואים שהתורה החמירה מאוד במצווה זו, עד שנאמר 'מחלליה מות יומת'.

והביאור בזה הוא, שמהות מצות שבת, מהות יום השבת, הוא, כי חיות נפש האדם אינו מהגשמיות, ויום השבת היא היום שבו נפש האדם מתרומם, ולכן ביום זה אין צריכים לעבוד, ואסור לעבוד, ועל יום זה נאמר 'לא תעשה כל מלאכה'. כי בשבת נפש האדם מתרוממת לפי שאינו חי בגשמיות. זהו מהות השבת, היום שנפש האדם משיג התרוממות.

ענין נוסף יש בשבת, שמי שעובר עליה חייב מיתה, שכן המחלל שבת כופר במעשי שמים וארץ, כי הדין הוא שמי שמחלל שבת דינו ככופר בהשי"ת, שכופר בבריאה. וכל זה למה, כי כשהשי"ת ברא העולם רצונו היה שכלל ישראל יחיו חיים מרוממים, 'א' העכערער לעבען', שלא יחיו רק חיים גשמיים וגופניים, אלא שיחיו חיים רוחניים ועילאיים.

על ידי מה מתרומם האדם, על ידי זה שאינו עובד בשבת, שאינו עסוק במסחר ואינו עסוק לפרנסתו, רק שובת מכל מלאכתו,

כך קבע השי"ת את סדר הבריאה. ששה ימים יהיה האדם מונח בחיים הגשמיים, אבל היום השביעי יהיה קדוש, שאז יהיה מרומם מעל הגשמיות. ששת הימים זהו עבודת האדם בכל ימות השנה, לעבוד את ה' באופן שיכיר את האמת מהו עבודתו. אבל אילו היה עבודת האדם באופן זה בתמידות לא היה יכול להתחזק, ולכן נתן לנו את יום השבת.

ההתעלות בכל ימות השנה בכוח חג הפסח

זהו גם ענינו של 'חג הפסח'. אמנם חג הפסח אינו בדרגת הקדושה של יום השבת, ולכן הותר לנו אוכל נפש. כי בימים טובים האדם אינו צריך לפרוש כל כך מגשמיות כמו ביום השבת, אבל יש בו ענין כמו ביום השבת.

נוסף על זה, בפסח יש ענין של יציאת מצרים, שזהו ה'זמן' של יציאת מצרים, ויש לזכור בו ענין יציאת מצרים. היינו, שכאשר האדם מקיים בפסח מצוות היום, שאוכל מצה ומרור ומספר סיפור יציאת מצרים, **יש במצוות אלו כוח אלוקי** שמקשר את האדם למה שהיה בימים ההם שיהיה גם בזמן הזה, שיכיר מהו תכלית

יישאר מרומם מעל כל אלה. שאפילו שהוא חי בעולם הגשמי, ועסוק באכילה ושתיה ופרנסה וישאר ענינים גשמיים, אבל נפשו תישאר מרוממת מעל הגשמיות.

האדם - מלאך

זהו עבודת האדם במשך כל ימי השבוע ובכל ימות השנה, בכל ימי חיי האדם. שהשי"ת הכניס את האדם באופן שיהיה מוקף בחיים גשמיים, שידקק לעולם הגשמי כמו הגוי שצריך לאכול ולשתות, וכמו שהגוי צריך בגד ללבוש כך צריך גם היהודי בגד ללבוש. והשי"ת עשה שיהיה סדר העולם באופן זה, ושידע האדם שהוא גבוה ומרומם מעל כל הבריאה, שהוא מלאך שצועד בין החיות, אדון שהולך בין העבדים.

אבל אילו היה האדם חי באופן זה שבעה ימים בשבוע, לא היה יכול לחיות באופן זה, לכן עשה השי"ת שיום אחד בשבוע יהיה שבת, ויום זה תתקדש באופן שמושגו יהיו יותר נעלים, באופן שלא רק צורת החיים תהיה באופן יותר מרומם, אלא שנפשו תהיה מופשט יותר מהחיים הגשמיים.

מצוות החג, על ידי קיום מצוות פסח מצה ומרור וסיפור יציאת מצרים בכל פרטיה ודקדוקיה, יכולים לבוא לחיזוק האמונה ולהתחדש באמונה ההיא שהיה לבני ישראל ביציאת מצרים.

השמחה ביציאת מצרים

לכן 'בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים', ולכאורה יש להבין כיצד אפשר לקיים מצוה זו, מאחר שמעולם לא ראינו את מצרים בעינינו, ואין לנו שום השגה במצרים, ומהו כוונת התנא.

והנראה שהכוונה בזה הוא, שעל האדם לקיים מצוות הזמן כדי שייכנסו בו קדושת הזמן, ועל ידי מה שייכנס לקדושת הזמן, יתן לו השי"ת הכוח שיוכל להרגיש ענין זה של 'בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים'.

על מצות סיפור יציאת מצרים כתב הרמב"ם בספר המצוות, וכך כתבו עוד ראשונים, שסיפור הדברים צריך להביא את האדם ל'שמחה', שישמח על זה שיצאנו לחירות ממצרים.

הבריאה, וידע שהשי"ת הוציא אותנו מכור הברזל ועשה אותנו ליהודים.

שונים אנחנו מכל עם

בזה אנו שונים מכל עם, אין אנו אנשים ככל הגויים בעולם, אלא שיש לנו אמונה ואנו מקיימים תרי"ג מצוות. שונים אנו בגופינו מכל עם.

ולא עוד, אלא שגוי ששבת חייב מיתה, הגוי לא רק שמותר לו לחלל שבת אלא שהוא מחויב לחלל שבת, אפילו אם הוא מאמין בבורא עולם, והוא מצווה להאמין בה' אחד, כי גם הגוי נצטווה בשבעת מצוות בני נח על עבודה זרה. אעפ"כ אין לו מצות שביתה בשבת, לפי שגופו ונפשו שונים מגוף ונפש בני ישראל.

ע"י קיום מצוות החג משיגים אמונה כמו שהיה ביצי"מ

כמו שהשומר שבת יש בזה כוח אלוקי לקבל בזה חיזוק באמונה בבורא עולם וחיזוק באמונה בחידוש הבריאה, כמו כן יש בחג הפסח, שעל ידי שמירת

השמחה - כי זכינו לגוף חדש

הכוונה ביציאה לחירות היא בדברי המהר"ל,

שישמח במה שזכינו לגוף חדש, שזכינו להתעלות, וסיפור הדברים יביא את האדם לשמחה במה שהוא יהודי ולא גוי.

במצרים לא היה רע כ"כ כל השנים

אילו היינו נשארים במצרים, משמע בפסוקים שלא היה שם רע כל כך לבני ישראל, מלבד תקופות מסויימות שהיה להם רע מאוד.

בני ישראל היה להם שם בשר לאכול ודגים בחינם, ובדרך כלל לא היו הורגים אותם. גם היה להם יום אחד בשבוע שלא היו צריכים לעבוד, כמו שאיתא במדרש שמשו רבינו פעל אצל פרעה שיום אחד בשבוע לא יצטרכו לעבוד. הרי שכאשר היו במצרים לא היה קשה כל כך, ועל אף שהצטרכו לעבוד קשה, אבל מצד שני זכו שם לאוכל.

רק כשהגיע משה רבינו בשליחות השי"ת לפרעה שישלח את ישראל מארצו, רק אז נעשה ברוגז וצעק 'נרפים אתם נרפים', ולכן גזר על בני ישראל שילכו לאסוף תבן

ונעשה קושי השעבוד. ומשמע שעד לאותו זמן לא היה קשה כל כך במצרים, ואם כן מהו המעלה הגדולה ביציאת מצרים.

אבל מי ששואל מהו המעלה ביציאת מצרים, הרי שהוא כופר במעלת כלל ישראל, שבשעת יציאת מצרים הוציא אותנו השי"ת מכור הברזל, ונעשו בני ישראל לאנשים חדשים.

לחיים נצחיים זוכים רק על ידי זיכוך הגוף

ואם ישאל השואל מהו המעלה בזה שבני ישראל קיבלו גופים אחרים, הלא אפשר לקיים מצוות גם עם גופים של גויים.

אך יש להבין שגם מי שמקיים מצוות, אם לא התעלה בגופו לא יזכה לחיים הנצחיים. לחיים הנצחיים יכולים לזכות רק נשמת ישראל שהודרכה, וגופי בני ישראל שהודרכו, 'די אויסגעלייטערטע אידישע נשמה, און דער אויסגעלייטערטע אידישע גוף', כשמקיימים תורה ומצוות יכולים אז לזכות לגן עדן ועולם הבא.

אך אם לא תהיה להם הודרכות הגוף 'ישבו ליד הדלת', שכן אף שחסידי אומות העולם יזכו

מצרים, שבשעת יציאת מצרים היה מעלה לא רק באותות ובמופתים כדי להשיג אמונה, האותות והמפתים היו אמנם המבוא למעלה זו כדי שבני ישראל יזכו לאמונה, כי ראו את האמונה בחוש. אבל עיקר ענין יציאת מצרים היה רצון הבורא שידעו שהוציא אותנו מכור הברזל, וזה היה עצם היציאה.

לכן יש ריבוי של מצוות שהם זכר ליציאת מצרים, כי על ידי כן נעשו בני ישראל לאנשים אחרים, גופם של בני ישראל שונה מגופם של אומות העולם.

הדרכים לבוא לשמחה על ידי יציאת מצרים

האמת הוא שבתוך מצרים לא היה קשה כל כך במצרים, כמו שאנו רואים שבני ישראל פרו ורבו במצרים ולא הרגו בהם, ששישים ריבוא יצאו ממצרים, והם היו רק אחד מחמשה, בני ישראל פרו ורבו מאוד, ואילו אצל היתלר מכל מאה אלף יהודים נשארו רק שתי יהודים, וכן היה גם אצל סטאלין.

הרי שבתוך מצרים לא סבלו בני ישראל כל כך, במצרים

לאיזה מקום בגן עדן, הרי שיזכו למקום שהוא קרוב לדלת, ושם ישב מי שמקיים מצוות כשגופו אינו מזוכך.

אפילו שהלואי שנזכה אנו לשבת לכל הפחות ליד הדלת, אבל אין זו כוונת הבריאה. כוונת השי"ת בבריאה היה שכל אחד מבני ישראל יזכו לשבת במקום מכובד בגן עדן ובעולם הבא.

לכן אם ישאלך אדם, שאילו לא היה השי"ת מוציא אותנו מארץ מצרים מכור הברזל ולא היינו נעשים בני ישראל, הרי יכולים היינו לקיים תורה ומצוות כמו הגויים. אבל זהו טעות גמור, שכן השי"ת יודע שגוף גשמי שעוסק במעשה ארץ מצרים ובמעשה ארץ כנען, שעוסק בתאוות וחמדות - גם אם הם תאוות וחמדות מותרים, שהרי הגוי הותרו לו תאוות וחמדות, לא יוכל לעסוק במצוות ולא יוכל להיות בן עולם הבא.

רצון הבורא ביציאת מצרים - זיכוד הגוף

כדי לזכות לחיי העולם הבא, צריך האדם להיות מזוכך, ודבר זה נפעל על ידי עצם יציאת

הזמן המסוגל להשיג הכרה זו היא בחג הפסח, ובמיוחד בליל פסח, בשעה שמקיימים את מצוות היום, פסח מצה מרור וסיפור יציאת מצרים, וכל שאר מצוות היום והמנהגים שנוהגים בהם, על ידי כן זוכים לקיים מצוות הבורא, ועל ידי כן באים לאמונה של יציאת מצרים. זהו הענין של פסח.

טעם מצות אכילת מצה בפסח

אחד ממצוות היום הוא מצות אכילת מצה. וכתבו בספרים שענין החמץ הוא ענין הגאווה, כי החמץ תופח ועולה, והמצה הוא ענין של שפלות.

בביאור הענין מבאר הרמח"ל, שיש להבין, שאם החמץ מורה על גאווה, אם כן איך הותר לאכול חמץ בכל ימות השנה. וכי בכל ימות השנה הגאווה מותרת ורק בפסח הגאווה אסורה.

ומבאר הרמח"ל, שהשי"ת מעמיד לכל נברא המאכל שמיועד עבורו. כגון, ישראל אסור באכילת חזיר, והיא דבר מאוס, ואילו גוי מותר באכילת חזיר.

נולדו ששה בכרס אחד, ולא הרגו בהם, וקושי השעבוד התחיל רק לאחר שמשה רבינו ביקש מפרעה שיוציא את בני ישראל ממצרים ובני ישראל ביקשו לצאת, אז התגברו הצרות. אבל עד לאותו זמן לא היו הצרות קשות כל כך.

אלא שעיקר מעלת יציאת מצרים היא היציאה מכור הברזל, ועל ידי ההתבוננות בזה משיגים שמחה.

השגת השמחה - ע"י ההכנה וההתבוננות

איך משיגים שמחה, שמחה משיגים על ידי ההכנה. וההכנה לדבר זה הוא על ידי ההתבוננות מהו יציאת מצרים. על ידי התבוננות מהו תכליתם של כלל ישראל, ומהו עתידו של כלל ישראל ושל כל אחד מישראל. העתיד של כל אחד מישראל הוא, שיהיה בן עולם הבא, שיזכה לעין לא ראתה אלוקים זולתך'.

האדם יתבונן בגודל השמחה והחדווה שיהיה לכל אחד. גם לבחור בן י"ג שנה ובת י"ב שנה, כל אחד ואחד מהם יזכו לשמחה העצומה בעולם הבא של 'עין לא ראתה אלוקים זולתך'. דבר זה צריך כל אחד להחדיר בעצמו.

סגולת אכילת מצה רק בחג הפסח

ואם אמר יאמר האדם, אם כן אתנזור מהחמץ בכל ימות השנה, זה לא יועיל לו מאומה, כי הפעולה שפועלת אכילת המצה באדם זהו לפי שאכילה זו היא אכילה מרוממת, כעין אכילת הָמֶן, וזה מועיל רק בימות הפסח, כי ימי הפסח הם ימים המועילים שבכל ימות השנה גם כשהוא אוכל פת לא יבוא לתאוה גשמית, וסגולת המצות הוא רק בפסח, אבל מי שיאכל מצה בכל ימות השנה הוא שוטה ועם הארץ, ומן הסתם גם רשע כי יעבור על 'בל תוסיף'.

רצון הבורא הוא שנכיר בזה שהשי"ת הוציא אותנו מכור הברזל, ומאז אין אנו כמו גויים שמקיימים מצוות, אלא שאנו אנשים מורמים, רק שאנו חיים בתוך הגשמיות, ואנו חיים במכון בתוך הגשמיות, ומוקפים בגשמיות, אפילו שאנו אנשים מורמים, זהו עבודת ה' שלנו - להתעלות מעל הגשמיות.

הכוח להשיג אמונה זו מונח בתוך ימי חג הפסח.

כמו כן, לכל נברא יש לו המאכלים הראויים לו לפי מהותו. בכל ימות השנה אוכל האדם חמץ, ובחמץ יש ענין המשכה ותאוה, כי הלחם הוא מאכל ערב לאדם. וזהו הענין למה החמץ גדל והולך, כי החמץ הוא ענין של תאוה, והלחם גורם לאדם לבא לתאוה גופנית. מה שאין כן במצה.

למה הותר חמץ בכל ימות השנה

והביאור בזה הוא על הדרך שנתבאר למעלה, שרצון השי"ת הוא שהאדם יהיה מזוכך תמיד מעניינים של גשמיות וגופניות, ואעפ"כ העמיד השי"ת את האדם בעולם גשמי, במקום שרבו בו ניסיונות, שיהיה האדם מוקף בגשמיות ותאוות, אלא שבד בבד ידע שהוא מלאך אלוקים והוא גדול ומרומם מכל זה.

לכן בכל ימות השנה הותרה אכילת לחם וחמץ, על אף שהוא מאכל שמביא לתאוות וגופניות. אבל בשבעת ימי הפסח יתרומם על ידי זה שבימים אלו לא יאכל חמץ, ואז יהיה לו הכוח בכל ימות השנה להתעלות מעל החמץ.

ימי ההכנה לגאולה העתידה

מבואר בספרים, שבליל פסח זוכה כל אחד לכוחות עצומים, אורות של הגאולה העתידה, שהגאולה העתידה להיות תהיה בדרך של גאולת מצרים, אלא שהגילויים יהיו הרבה יותר מרוממים, שיהיה התגלות ה' יותר גדולה בעולם, וההשגות יהיו הרבה יותר, אבל הדרך יהיה כמו שהיה בגאולת מצרים.

בתאוות הגשמיות, אלא יחיה כפי מה שהורו לנו חז"ל, על פי התורה, ובזה יהיה די כדי לזכות לחיי העולם הבא.

כשנזכה לחיי העולם הבא, שם יזכה כל אחד לפי השגותיו, כפי מה שהאדם חי את חייו יותר מתוך יראת שמים ומתוך עבודת ה', כפי כן יזכה לחלקו בעולם הבא.

בימי חייו יזכה לקניני נצח

אלא שלא יסתפק האדם במועט ויאמר שדי לו במה שלא יירש גיהנום. כי אף אם אכן יזכה שלא יישרף בגיהנום, אבל אין זה העיקר שלא קיבל גיהנום, שהרי החיים לעתיד לבוא הם חיים הנצחיים, ולא יתאפשר לשנות דבר.

ברגע שהאדם עוזב את העולם הזה, ברגע שהשי"ת מוציא את האדם מהעולם הזה, שוב לא יוכל לקנות מאומה. רק מה שקנה בחיים חיותו על האדמה, זה מה שישאר בידו, ולא יוכל לשנות דבר.

גם מי שמת לפני אלף שנה, הרי שלפני אלף שנה נגמר זמנו מה שהיה בכוחו לגדול ולהתעלות,

היינו שימי החג פועלים באדם לא רק שיוכל להתרומם, אלא שכל אחד גם מכין עצמו לגאולה העתידה. והכוונה אינו שכל בני ישראל שמקיימים מצוות החג יהיו בעת הגאולה העתידה באותה המדרגה, אך כל מי שיזכה לביאת הגואל - ויהי רצון שכל ישראל יזכו לזה, כי כולנו נחשבים לתינוקות שנשבו במקצת - יהיה די בזכות מצוות החג כדי שיזכה לחיים הנצחיים.

כל אחד יזכה לחיים הנצחיים, כל אחד כפי מדרגתו, והדבר המועט שנצרך מכל אחד כדי לזכות לחיים הנצחיים היא על ידי הפסח, ולזה נזכה כולנו, בכוח האמונה ובכוח הפרישות מגשמיות, שלא יהיה האדם מונח

האדם, שעובר איתם בימי חייו. אך האושר הגדול שיש לאדם הוא מה שהוא זוכה בחיים, ושיבין מהו החיים, שעל ידי החיים אפשר לקנות חיים הנצחיים.

אבל אנו ב"ה שכולנו חיים היום, 'שהחינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה'.

החיים - הרכוש הגדול ביותר יש לאדם

לא להסתפק במעט חיים נצחיים

אל יסתפק האדם במועט, ב'מעט' חיים נצחיים. אל יסתפק האדם במה שיוכל להיכנס לגן עדן - ובוודאי שעצם הישיבה בגן עדן דבר גדול הוא - אבל יש הבדל גדול באיזה מקום יושבים בגן עדן, אם יושבים במקום של 'כמים לים מכסים'.

יש לנו להעריך את מתנת החיים באופן הראוי, שנדע מהו החיים ומה שאפשר לזכות בחיים, הן על ידי קיום מצוות בין אדם למקום, והן על ידי קנין האמונה, והן על ידי קיום מצוות בין אדם לחבירו, שכפי מה שהאדם מרבה לקיים מצוות ולבטל עצמו אל האמת, שיבטל עצמו אל השי"ת, זהו היסוד שעל ידו יזכה לקנות קנינים אמיתיים בימי חייו.

לא יבקש טובת הנאתו

האדם לא יסתכל על טובת עצמו, כי כפי כמה

צריכים לדעת מהו החיים, החיים הוא הרכוש היקר ביותר שיש לאדם, 'דאס לעבען איז דער גרעסטער פארמעגען וואס דער מענטש האט', כמו שאנו מודים בכל יום, 'מודה אני לפניך מלך חי וקים שהחזרת בי נשמת' - הדיבור הראשון שאומר האדם לפני השי"ת בקומו בבוקר הוא: 'שהחזרת בי נשמת', לפי שזהו הרכוש הגדול ביותר שיש לאדם מתחת השמים, עצם החיים, לפי שעל ידי החיים יוכל לזכות לכל הטוב.

אסור לשכוח מהו מהות החיים, החיים הוא מתנת אלוקים, שהשי"ת שהוא 'מלך חפץ בחיים' מעניק ונותן לנו, כמו שאנו אומרים בתפילות ראש השנה. ולמה השי"ת חפץ בחיים, רק לטובתנו, להיטיב לנו, כדי שנזכה לכל הטוב.

אפילו שיש לאדם קשיים כלשהן, זהו עבודת

אדם מהשורה כשיהיה לו מאכל, בתחילה יאכיל את בנו ורק אז יאכל בעצמו. רעבון בנו כואב לו יותר מרעבון עצמו, כי כל אב מבקש עבור בנו את הטוב ביותר שרק יתכן.

מהו הדבר הטוב ביותר, זהו לייקר את החיים ולידע מהו תכלית החיים. צריכים לחנך את הבנים למלאות את ימי החיים שיזכו לחיי העולם הבא.

להרחיק את הבנים מארץ מצרים

דרך החינוך היא, על ידי מה שירחיק את בנו מהדרכים הגשמיים של אומות העולם, 'כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשון וכמעשה ארץ כנען אשר אתם באים שמה לא תעשון'. להפריש את הבנים מכל ניסיונות העריות, שהם הדוגמא לגשמיות.

לכן ישמור כל אחד את ביתו שלא יכנס לביתו מראות אסורות, ולא ייקל ראש בעניני אינטרנט ולא בטעלעוויזיע חס ושלום, 'מ'זאל נישט מיקל זיין אין אינטערנעט און נישט מיקל זיין מיט א טעלעוויזיע. חס ושלום'. מי שמיקל בענינים אלו, אין הוא רק 'מיקל', אלא הוא 'קל'.

שהאדם מחפש בטובת עצמו, כך הוא השונא של עצמו. כשיהיה אצלו יום קר, אם יאמר שמחמת הקור אינו יכול ללמוד היום, ויישב כל היום אצל התנור ויקרא 'צייטונג' - וודאי שלא מדובר בדברים אסורים, רק קריאת צייטונג 'כשר'. מי שנוהג כך, הרי שאינו מבין מהו החיים, ואינו מעריך את חייו באופן הראוי, ולכן כשיש יום קר הוא מתעצל ללמוד או להתפלל בציבור.

חובת האדם לעצמו - לא רק כלפי שמיא, אלא חובת האדם לעצמו, מי שרוצה לזכות לאיזה תכלית, עליו לנצל כראוי את ימי חייו לעבודת ה', ואף אם זה בא לו בקושי, לא יתחשב עם הקושי. אדרבא, כפי מה שהדבר בא לו מתוך קושי, בזה ישבר את יצרו הרע, ויזכה לשכר יותר גדול. ולכן לא יתרפה מפני הקשיים שעוברים עליו.

והגדת לבנך - לנצל את ימי החיים באופן הראוי

ונבאר עוד ענין אחד, הנה כל אחד מהיושבים כאן יש לו בנים, האושר הגדול ביותר שיש לו לאדם הוא להעניק לבניו. כל

מיותר, ואם חלילה אין עושים הכל על פי החשבון הנכון, השי"ת ישמור על בניו.

לגדל את בנינו לתורה ועבודת ה'

העיקר הוא לגדל את הבנים בדרך התורה. השי"ת

העניק לנו דרך התורה, ובתורה מפורש באיזה דרך יש ללכת. דרך התורה היא שידבק עצמו בתלמידי חכמים וללכת בדרכיהם. ומי שאומר שהיום אין תלמידי חכמים, השטן מפתה אותו באופן זה.

ואם אכן יש צדק בדבריו שכיום אין בנמצא תלמידי חכמים, עליו להיות התלמיד חכם הזה, שישב יומם ולילה ויעסוק בתורה עד שיגדל לתלמיד חכם. אבל בזה שיאמר שהיום אין תלמידי חכמים זהו לפי שהוא רוצה להסיר מעליו כל עול, וחסר לו באמונתו.

לכן יראה כל אחד לדבק עצמו בתלמידי חכמים ובבני תורה, לקבל ההשקפות והדיעות מבני התורה, ואז יזכה לבנים ולדורות הגונים ושלמים ולחיים נצחיים.

מי שנותן לבנו האפשרות שיהיה לו שייכות עם זוהמא, ומבטל דברי המזהירים שאין בזה כלום, ושבנו צדיק, ולא יזיק לו כל הדברים האלו, דברים אלו הם דברי השטן שמסיתים אותו, והרי הוא מקטני אמונה.

הבנים הם פקדון מהשי"ת

יש לנו לידע, השי"ת העניק לנו בנים, והם פקדון, טייערע אידישע קינדער'. כמה נשמות ישראל נאבדים היום, ולפעמים היא באשמת האב והאם, ולפעמים יש סיבות אחרות, ואין זה תמיד באשמת האב והאם - לפעמים החורבן בא מצד המטפלים בחינוך הבנים.

צריכים אנו לדעת החוב שמוטל עלינו, להכין את עצמינו לחיים הנצחיים, ולהכין את בנינו לחיים נצחיים. ואל יאמר שיש היום ניסיונות, וקשה לכן להתמודד עימם, לכן צריכים לאפשר לו קצת דברים.

צריכים לעשות החשבון הנכון מה ראוי לתת לו ומה

חזה"מ פסח תשס"ג

שבחו אהובים ורוממו לקל

שבשביעי של פסח כשבקשו מלאכי השרת לומר שירה לפני השי"ת כמו שהם אומרים מדי יום ביומו, 'בקשו מלאכי השרת לומר שירה לפני הקב"ה, אמר להם הקב"ה, מעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה', אבל כשבני ישראל אמרו שירת הים באותה שעה, החשיב השי"ת שירה זו ביותר, ויש להבין מה נשתנו אלו מאלו, שהשי"ת חיבב את שירתם של ישראל, ואילו את המלאכים מנע מהם שלא יאמרו שירה.

הביאור בזה הוא, כי הנה בשמים יש להשי"ת צער מכל אבדון של נברא בעולם, ולכן יש טענה של מעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה, לפי ש'ורחמיו על כל מעשיו' כתיב, ולכן בשעה שנבראים נאבדים, לא יתכן שירה מצד העליונים, לפי שיש שם חיסרון מצד 'מעשי ידי טובעים בים', ודבר זה מונע את השירה מצד מלאכי השרת.

אבל כשבני ישראל אומרים שירה לפני השי"ת, יש בזה ענין של עבודת השי"ת, שבני

מטרת השבח וההודאה להשי"ת

במעלת השבח וההודאה להשי"ת על יציאת מצרים וקרי"ס בספד"ק הביאו את דברי הזוה"ק, שבשעה שבני ישראל מספרים סיפור יציאת מצרים מתוך שמחה, כביכול השי"ת קורא לפמליא שלו ולמלאכי מעלה ואומר להם, ראו את בני החשובים שאומרים השירה בשמחה, והם שמחים בגאולתי.

בענין זה איתא עוד בחז"ל שמי שאומר שירת הים מתוך שמחה, יזכה לומר השירה לעתיד לבוא מתוך שמחה, ולשמוח עם השי"ת כביכול.

מבואר בדברי חז"ל חשיבות ההודאה להשי"ת, מה שאומרים דברי שבח והודאה לפני השי"ת על הניסים שעושה עם בני ישראל.

אצל בני ישראל אין הטענה של

מעשי ידי טובעים בים

בביאור הדבר, הנה חז"ל (ילק"ש שמות רלג), אמרו

ממצרים, והענין בזה הוא שיבוא למידת ההודאה באופן נשגב, כפי שהודאה צריכה להיות.

כי הנה כשבאים לאחד ואומרים לו לאדם להודות להשי"ת על מה שאירע לפני מאה וחמישים שנה, כגון שנעשה נס לזקנו של אביו, שהשי"ת הצילו מיד רודפיו. הרי אם בא האדם להודות לה', אין ההודאה באופן הראוי.

ויותר מזה, גם אם יאמרו לאחד שיודה בברכת יישר כוח לחבירו, מפני שאבי אביו של חבירו הציל לפני מאה ועשרים שנה את אבי אביו, כגון שאבי אביו היה בסכנת מוות, ואבי אביו של חבירו הכניס עצמו לענין עד שהצילו, הרי האיש יאמר לחבירו ברכת יישר כוח, ותו לא מידי.

זאת למרות שאילו לא היו מצילים את אבי אביו לפני למעלה ממאה שנה, לא היה הוא חי היום, אעפ"כ כך הוא סדר כוחות הנפש של האדם, שטובה שנעשה לו לפני כמה דורות, גם אם ללא טובה זו לא היה בין החיים, אעפ"כ אינו מתייחס לטובה זו באופן הראוי.

חז"ל סידרו כך, שבכדי שההודאה על ניסי מצרים

ישראל באו לידי התרגשות מחמת הניסים שהשי"ת עשה עמם, וזהו חיוב גמור שמוטל על האדם להתרגש בשעה שנעשה עמו ניסים, ולכן אין מקום לטענה של מעשי ידי טובעים בים, כי כשאומרים שירה סתם להשי"ת, כדוגמת שירת המלאכים, אין בזה ענין של עבודת ה', כי אין בהם ענין חיזוק האמונה, לעלות מדריגה באמונה, שכן המלאכים המה עומדים. ולכן זה שירה ללא ענין של עבודת ה', ולכן בזמן שיש חסרון של מעשי ידי טובעים בים, אין מקום לשירה לפני השי"ת.

אבל השירה של בני ישראל ענינו מחמת ההתרגשות, ויש בזה ענין של עבודת ה', לגודל באמונה, להכיר יותר באמונה בהשי"ת, לכן בזה אין מקום לטענה של מעשי ידי טובעים בים, ואדרבא, בזה"ק אמרו שכל האומר שירת הים בכל יום בשמחה, יזכה לומר שירה גם לעולם הבא.

אופן ההודאה - כאילו הוא יצא ממצרים

אמרו חז"ל (פסחים קטז:), 'בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא

בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא עצמו היה בפרס בשעת הגזירה, ואנו רואים שבאמת אין דין בקריאת המגילה כפי מה שחז"ל מחייבים לספר בסיפור יציאת מצרים.

הדרך להרגיש כאילו הוא יצא ממצרים

אבל כאן הבן שואל, כיצד שייך לספר סיפור יציאת מצרים ולהודות על הניסים באופן של בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, הרי זה כנגד הטבע האנושי, הרי סוף כל סוף הוא נס ישן.

הביאור בזה הוא, שמאחר שהשי"ת צוה עלינו בתורתו (שמות יג, ח), 'והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים', ואמרו חז"ל בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, על ידי כן בימי חג הפסח שבשעה שאומרים את ההגדה של פסח ומזכירים ניסי יציאת מצרים, מונח בקיום המצוה כוח אלוקי, שביד כל אחד לבוא לידי 'בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים', שיכול

לא יהיה באופן כזה אלא באופן הראוי, כנגד זה אמרו הלשון, 'בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים', שיהיה נראה אצלו שהוא בעצמו עבר צרה זו, שכאשר האדם עצמו נמצא בעת צרה, ולאחר מכן הוא זוכה להינצל ממנה, אזי יש בקרבו רגש נפלא של הכרת הטוב כלפי מצילו.

באופן זה יש להודות להשי"ת על ניסי יציאת מצרים, על האדם להרגיש בשעה שהוא מודה להשי"ת על ניסי יציאת מצרים, כאילו הוא בעצמו היה שם, שהצער שהיה לבני ישראל במצרים, והשמחה שהיה לבני ישראל כשניצלו מצרה לרווחה, בצאתם משעבוד מצרים לחירות, יש לכל אחד להרגיש שמחה גדולה זו בכל שנה.

אבל כל זמן שאין באים לידי הרגש זה, אזי שכל מה שמספרים ניסי יציאת מצרים הרי זה דומה לאדם כסיפור דברים בעלמא על מעשה שאירע לזקינו לפני כמה דורות, שאף ששומעים שהוא מעשה נאה, אבל אין זה מחייב את המספר ברגשי הודאה.

אכן לגבי קריאת מגילת אסתר, שבקריאתה אין חיוב של

כל אחד לבוא לידי מדריגה זו, עכ"פ באיזה דרגא.

האומר שירה על הנס שנעשה עמו - עוונותיו נמחלים

הנה בענין ההודאה אנו מוצאים, שמצד אחד אמר חז"ל (שבת קיח:), 'הקורא הלל בכל יום הרי זה מחרף ומגדף', שאין לומר ההלל בכל יום, אבל מצד שני אמרו חז"ל, שכל מי שנעשה לו נס ואומר שירה מוחלין לו על כל עוונותיו.

הענין בזה הוא, לפי שרצון השי"ת הוא, שכאשר הוא עושה ניסים ונפלאות עם האדם בפרט או עם בני ישראל בכלל, רצון הבורא הוא שיכירו בניסים ובישועה שעשה עמם, וכאשר האדם מכיר בדבר זה, מוחלין לו על כל עוונותיו.

והטעם שמוחלין לו על כל עוונותיו על אמירת השירה יש לבאר בתרי אנפין. ענין אחד הוא, לפי שהאדם בא לידי הכרת האמת, לידי הכרת הטובה, שעל עצם הכרת הטוב הרי הוא זוכה למחילת כל עוונותיו. והטעם השני הוא, מצד הפועל יוצא שבאמירת השירה, כי מי שהוא מכיר בטובה שעשו עמו, והוא

מרגיש שהוא משועבד למטיב, והוא מאמין בהשי"ת שהוא מטיב עמו תמיד, לא רק בשעה שעשה עמו טובה זו וישועה זו דווקא, אלא הרי הוא מטיב עמו תמיד, הוא הטיב הוא מטיב הוא ייטיב לנו, על ידי כן הוא מתחדש ונעשה כאדם חדש, ולכן מוחלין לו על כל עוונותיו.

זהו מהות מצות סיפור יציאת מצרים בחג הפסח, שיכיר האדם בטובת הבורא, ויתבונן בטובה שעשה עמו על ידי שיראה עצמו כאילו הוא בעצמו יצא מצרים, ועל ידי כן ישאר בו רושם בכל ימות השנה של הכרת הטוב לבורא, ועל ידי כן יזכה ל'מוחלין' לו על כל עוונותיו.

חיזוק האמונה על ידי ריבוי המצוות זכר ליצאמ"צ

כתב החינוך במצוה טז, שבתורה יש הרבה מצוות לזכר ליציאת מצרים, הן בפסח והן בכל ימות השנה, ושאל בנו של בעל החינוך טעם הדבר, 'למה זה יצוה אותנו השם יתברך לעשות כל אלה לזכרון אותו הנס, והלא בזכרון אחד יעלה הדבר במחשבתנו, ולא ישכח מפי זרענו'.

ומהו הטעם שיש ריבוי מצוות הן בכללות והן בפרטות לזכר יציאת מצרים, שגם בקרבן פסח עצמו יש כמה וכמה פרטי המצוה, דרך אכילתו ושלא ישברו בו עצם ובזמן אכילתו, וכל פרט ופרט טעמו הוא זכר ליציאת מצרים, מהו הטעם בריבוי הזכרונות הללו, ולמה אין די בזכרון אחד.

והשיב לו החינוך: כי לא מחכמה תתפשני על זה, ומחשבת הנער ישיאך לדבר כן, ועתה בני אם בינה שמעה זאת, והטה אונך ושמע, אלמדך להועיל בתורה ובמצוות. דע, כי האדם נפעל כפי פעולותיו, ולבו וכל מחשבותיו תמיד אחר מעשיו שהוא עושה בהם, אם טוב ואם רע, ואפילו רשע גמור בלבבו, וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום, אם יערה רוחו וישים השתדלותו ועסקו בהתמדה בתורה ובמצוות, ואפילו שלא לשם שמים, מיד ינטה אל הטוב, ובכוח מעשיו ימית היצר הרע, כי אחרי הפעולות נמשכים הלבבות. ואפילו אם יהיה אדם צדיק גמור ולבבו ישר ותמים, חפץ בתורה ובמצוות, אם אולי יעסוק תמיד בדברים של דופי, כאילו תאמר דרך משל שהכריחו המלך

ומינהו באומנות רעה, באמת אם כל עסקו תמיד כל היום באותו אומנות, וכגון שמחמת צוק העתים יצטרך לעמוד במקום שמסחרו עם הנשים או עם גויים שפלים, ישוב לזמן מן הזמנים מצדקת לבו להיות רשע גמור, כי ידוע הדבר ואמת שכל אדם נפעל כפי פעולותיו. כי מפני שהאדם נפעל על פי פעולותיו, אף שאין בפעולה זו שום סרך איסור, מאחר שזה פעולה של דופי, האדם נפעל לפי פעולותיו.

לכן יש ריבוי של מצוות לזכר יציאת מצרים, בכדי שיהיה האדם נפעל על פי פעולותיו, ועל ידי כן יתגבר בו אמונתו ביציאת מצרים.

כוונת המצוות

הנה הנביא ישעיה (כט, יג), הוכיח את בני ישראל, על מה שקיימו המצוות בלא כוונה, וכן אמר 'ויאמר ה' יען כי ניגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחוק ממני, ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה'. ובזה הוכיח אותם על זה שאף שהם אכן מקיימים מצוות, אך קיום המצוות הוא באופן של מצות אנשים מלומדה, מצד שהורגלו לקיים

אתמול ושלשום, ולכן אנו ממשיכים לנהוג בהנהגות אלו.

כאשר מקיימים המצוות באופן כזה, שלא לשם קיום רצון הבורא אלא משום שכך הורגלנו, הרי זה הבחינה של מצות אנשים מלומדה כפשוטו. כי מצות אנשים מלומדה משום שכך עשה אביו ואבי אביו, אלא שעושה כן משום שהורגל מעודו שכך היא הנהגתו של איש יהודי, ואם הוא עושה כן - גם זה הוא בכלל מצות אנשים מלומדה.

והטעם למה הקפיד הבורא על קיום המצוות שיהיה מתוך כוונה לקיים רצון ה', ולא די במה שמקיים המצוה בפועל. היינו כי רצון הבורא בקיום המצוות הוא בפועל יוצא של המצוה, שהוא ההודאה - השירה שיוצא מקיום המצוה.

אמנם כן, עצם קיום המצוות יש בהם חשיבות, וכדברי החינוך, שגם מי שאינו עומד במדריגה זו, אם הוא עושה המעשים הללו גם שלא לשם שמים, אלא שעושה כן משום שכך צריך לעשות, וכך הוא רצונו לנהוג, במשך הזמן יהיו למעשים אלו השפעה על האדם, כי אחר הפעולות יימשכו הלבבות.

המצוות, ואינם מכוונים בקיום המצוות לשם קיום המצוות, מצד שכן ציוה הבורא.

כשמקיימים מצוה באופן זה, אף שבדאי יש בה איזה חשיבות ומקבלים על זה איזה שכר, כי בכל פעולה שמקיים האדם יש איזה חשיבות, ובפרט מצד שמצוות אינן צריכות כוונה, אבל הנביא מבטל את חשיבות מצוות הללו שנעשים בתורת מצות אנשים מלומדה.

יש לנו להתבונן במעשינו, באיזה אופן אנו מקיימים את המצוות, על כל אחד לעשות חשבון נפשו מהרגע שהוא קם משנתו, כיצד נראה קיום מצות נטילת ידים שחרית, כיצד הוא ניגש לתפילה, כיצד נראה אצלו ברכות השחר, פסוקי דזמרה, ברכות קריאת שמע וקריאת שמע ושמונה עשרה, כיצד מקיים הוא מצות ציצית ותפילין, כיצד הוא מקיים את המצוות התלויות בסעודה, נטילת ידים וברכות הנהנין וברכת המזון.

עד כמה אנו מכוונים בכל מעשינו לקיים מצוה, או שמא אנו עושים כן רק משום שכך אנו רגילים לעשות, שכן עשינו

עליו, ולא מפני שקיים מצוה יותר גדולה, אלא שעל ידי מחשבה של פנימיות, רושמת המצוה בנפש האדם רושם יותר עמוק ויותר גדול.

להתבונן בניסים ולהודות עליהם

חז"ל אמרו (סנהדרין צד.), על חזקיהו המלך, 'ביקש הקדוש ברוך הוא לעשות חזקיהו משיח וסנחריב גוג ומגוג, אמרה מדת הדין לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם, ומה דוד מלך ישראל שאמר כמה שירות ותשבחות לפניך, לא עשיתו משיח, חזקיהו שעשית לו כל הנסים הללו, ולא אמר שירה לפניך, תעשהו משיח?'

והוא, כי בשעה שסנחריב בא להילחם בחזקיהו נעשו ניסים גדולים לישראל, שסנחריב בא למלחמה עם חיל גדול עד מאד, והוא היה מלך גדול שכבש את כל העולם, וכבר גירש את עשרת השבטים מארץ ישראל, ובלילה אחד מתו כולם בדרך פלא, ונשארה מלכות יהודה ובנימין בירושלים, וטענו המלאכים על זה שלא אמר חזקיהו שירה על נס זה שנעשה עמו.

אבל כמה גדול הוא המרחק בין מי שעושה המעשים באופן שמפרש החינוך, מעשים יבשים ללא מחשבות וללא כוונה שבמשך הזמן יהיה למעשים השפעה על האדם, ובין מי שמקיים את הדברים האלו בכוונה לקיים רצון הבורא.

ובאמת שגם בעשיה כדי לקיים מצות הבורא, יש הרבה מדריגות. המדריגה הקטנה ביותר הוא הכוונה באופן של מצוות צריכות כוונה, לקיים המצוה משום שכן צוה הבורא, שעדיין אינו מקיים המצוה מתוך שמחה ומתוך התרגשות, אבל עצם כוונה זו, שהוא מקיים המצוה כי כן ציוני הבורא, אני נוטל ידי שחרית סמוך למיטתי כי כן ציוני הבורא בכדי שלא תשרה עליו רוח טומאה, שהוא נטל ידיו לא מפני הפחד מפני רוח הטומאה, אלא משום שבשולחן ערוך נכתב שרצון הבורא הא שיסיר את רוח הטומאה מעל ידיו על ידי יציקת מים על ידיו, סוף כל סוף - זהו עשיית מעשה מתוך מחשבה ופנימיות.

כפי מה שהאדם מכניס את הפנימיות במעשיו, על ידי כן יגבר הרושם שישפיעו המעשים

טובה להשי"ת על הטובות שהוא עושה עמו, אבל אם הוא מודה לה' בתוך ד' אמותיו, אזי אף שזה הכרת הטוב, מ"מ אין זה הכרת הטובה בתורת שירה, ואינו מפרש את ההודאה.

בפרט שחזקיהו היה מלך ישראל, ואילו היה אומר

שירה, היתה השירה מתפשטת בקרב כל ישראל, שכן בשירת הים, על ידי אז ישיר משה היה גם ובני ישראל, ואז היה נעשה קידוש ה' והיו בני ישראל מתחזקים מזה אם שהיו רואים שהמלך אומר שירה להשי"ת על הניסים שנעשו עמו יחד עם בני ישראל. ולכן אילו היה חזקיהו אומר שירה, היו בני ישראל נפטרים מכל הגליות הנוראות, ומזה יש ללמוד חשיבות אמירת השירה.

ההתבוננות בניסים שבכל יום

כאשר אנו באים לומר שירה, כשאומרים שירת הים על קריעת ים סוף בכל יום, או כשמודים להשי"ת על ניסי מצרים באופן של חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, יחד עם זה, יתבונן האדם בעת שירתו לכמה סייעתא דשמיא זכה במשך ימי חייו, מיום היוולדו ועד

והנה אילו לא היה עליו טענה זו מצד מידת הדין, היה חזקיהו נעשה משיח ולא היה בית המקדש חרב ולא היו ישראל יוצאים לגלות. אבל מידת הדין יצאה בטענה, והשי"ת קיבל את טענתם ולא עשה את חזקיהו למשיח.

מבואר מדברי חז"ל, עד כמה יש להיזהר באמירת השירה על הניסים. והענין בשירה הוא, להוציא אל לב מן הכוח אל הפועל את השמחה על הניסים שהשי"ת עשה עמנו, ומזה יש ללמוד עד כמה יש לכל יחיד להתבונן בניסים שהשי"ת עושה עמו, ולהודות לו על הדבר.

ובטעם החיוב להתבונן בניסים שהשי"ת עושה עמנו ולהודות לו עליהם, יש לפרש בתרי אנפין: הטעם הראשון הוא, משום הכרת הטוב, שיש להכיר טובה להקב"ה על כל הטובות שהוא עושה עמנו, ועל ידי שהאדם מכיר בטובות שהשי"ת עושה עמו, הרי הוא בא לאמונה בהשי"ת בלב שלם, שהוא יודע שהשי"ת עשה עמו הישועה, ומזה הוא מכיר בנסי הקב"ה שבכל יום עמנו.

ועוד חלק יש במעלת ההודאה, שהנה גם מי שהוא מכיר

ויתבונן עוד, שהרי השי"ת עושה עמו שלא כפי מעשיו, שהרי ידע איניש בנפשיה, וכי על פי מעשיו הוא ראוי לכך שהשי"ת נותן לו עוד יום של חיות ובריות גופא ופרנסה טובה, הרי בוודאי שלא. ולכן על כל פרט ופרט שבדברים הללו יש לומר שירה.

כאשר האדם מתבונן בחסדי השי"ת עמו והוא אומר שירה על זה, הרי זה פועל שמחה גדולה בעליונים, על שהאדם מכיר להשי"ת על כל הטובות שעושה עמו.

אכן מי שאין לו שום צרות, והשי"ת נוהג עמו בחסדו, כמה שבח והודאה הרי הוא צריך לתת מדי יום ביומו לפני השי"ת, וכאשר נותנים ההודאה לפני השי"ת, הרי זה פועל נחת רוח עצום בעליונים.

אבל גם מי שחלילה יש לו קשיים וצרות רבות רח"ל, הרי אנו מאמינים באמונה שלימה, שכל הצרות והקשיים הם לטובתינו, ובפרט מי שזוכה שהוא ניצל אח"כ מצרותיו, כמה שבח והודאה יש לו ליתן להשי"ת על שניצל מצרותיו.

היום, כי הרבה פעמים רוצה אדם לעשות איזה פעולה, אבל אז הוא עושה חשבון, שאם יעשה כך, ימצא לו חיסרון בצד זה, ואם יעשה כצד השני, יש שם עוד חיסרון, הוא מלא ספיקות, ואינו יודע כדת מה לעשות, ואינו מוצא פתרון לספקותיו.

אבל הרבה פעמים רואה האדם איך השי"ת הצליח דרכו ללא שום ספיקות, השי"ת הראה לו דרך ישועתו באופן שלישי, ששם אין לו שום ספיקות. ויתבונן אדם כמה יש לו להודות להשי"ת על כל הטובות שגמל עמו במשך ימי חייו.

עוד זאת יתבונן האדם, כמה שירה יש לו לומר בכל יום, שלאחר השכיבנו ה' אלוקינו לשלום הרי הוא זוכה ל'יהעמידינו מלכנו לחיים טובים ולשלום'. כמה שמירה צריך האדם כשהוא משכים בבוקר בבריות גופא. מיד יום ביומו כשהאדם משכים ומוצא עצמו בבריות גופא, כמה יש לו להודות להשי"ת על זה ולומר שירה לפניו, שהרי שומעים על הרבה אנשים שאינם קמים בבריות גופא.

גודל הנחת רוח שיש להקב"ה כשצועקים אליו בתפילה

כשבאו בני ישראל אל הים סוף,
והמצרים רדפו

אחריהם היה שם בהלה גדולה,
וכמו שמבואר בפסוקים (שמות יד,
יא), ויאמרו אל משה המבלי אין
קברים במצרים לקחתנו למות
במדבר מה זאת עשית לנו
להוציאנו ממצרים, אמרו במדרש
(שה"ש רבה ב, לה), על הפסוק
הראיני את מראיך השמיעני את
קולך, שטעם הדבר של כל הצרות
קודם קריעת ים סוף היה בכדי
לשמוע קולם של ישראל.

וכן אמרו שם, רבי יהודה בשם
רבי חמא דכפר תחומין, משל
למלך שהיתה לו בת יחידה, והיה
מתאווה לשמוע שיחתה, מה עשה,
הוציא כרוז ואמר, כל עמא יפקון
לקמפון, כשיצאו מה עשה, רמו
לעבדיו ונפלו לה פתאום בליסטין,
והתחילה צווחת אבא אבא
הצילני, אמר לה, אילו לא עשיתי
לך כך לא היית צווחת ואומרת
אבא הצילני, כך כשהיו ישראל
במצרים היו המצריים משעבדין
אותם, והתחילו צועקין ותולין
עיניהם להקב"ה, היינו הוא דכתיב
ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך
מצרים ויאנחו בני ישראל מן

העבודה ויזעקו וגו', מיד וישמע
אלהים את נאקתם, שמע הקב"ה
לתפלתן והוציאן ביד חזקה ובורע
נטויה'.

המדרש ממשיך ויהיה הקב"ה
מתאוה לשמוע קולן
ולא היו רוצין, מה עשה הקב"ה,
חיזק לבו של פרעה ורדף אחריהם,
היינו הוא דכתיב ויחזק ה' את לב
פרעה מלך מצרים וירדוף וגו',
וכתיב ופרעה הקריב, מהו הקריב
שהקריב את ישראל לתשובה, כיון
שראו אותם תלו עיניהם להקב"ה
ויצעקו לפניו, שנאמר וישאו בני
ישראל את עיניהם והנה מצרים
נוסע אחריהם וייראו מאד ויצעקו
בני ישראל אל ה', כאותה צעקה
שצעקו במצרים, כיון ששמע
הקב"ה אמר להם, אילולי שעשיתי
לכם כן לא שמעתי את קולכם, על
אותה שעה אמר יונתי בחגוי הסלע
השמיעני את הקול אין כתיב כאן,
אלא קולך שכבר שמעתי במצרים,
וכשצעקו בני ישראל לפני הקב"ה,
מיד ויושע ה' ביום ההוא, עכ"ל
המדרש.

הנה יש להתבונן בדברי המדרש,
הרי השי"ת הוא אבינו אב
הרחמים, ואם הוא הביא על בני
ישראל צרות גדולות ונוראות כאלו
בכדי לגרום להם להתפלל. הרי

עושה עמנו אנו סומכים עליו, ומלפניו אנו מבקשים לפי שהוא היחיד שיכול לסייע בעדנו, ואנו מודים לו על העבר בכל מה שעשה עמנו.

אילו היינו יודעים מהשמחה הגדולה שיש בעליונים, היינו זוכים למה שאמרו שכל מי שנעשה לו נס ואומר שירה מוחלין לו על כל עוונותיו, והיו זוכים למחילת עוונות, כי מתוך הכרה זו היה האדם משתנה בכל הנהגתו, עד שהיה זוכה למחילת עוונות.

יציאת מצרים - יסוד האמונה

זהו עבודת ימי חג הפסח, סיפור יציאת מצרים וזיכרון יציאת מצרים. בימים אלו יש להכיר בטובות שהשי"ת עושה עמנו, כי הם ימים שבהם אפשר לבוא לידי הכרה זו, והכרה זו חשובה עד מאד, שכן אנו מוצאים שהדיבור הראשון בעשרת הדברות, היסוד של כל התורה כולה היה ענין זה 'אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים' (שמות כ, א).

היינו שיש לאדם לבא להכרה שהשי"ת הוא הבורא כל הנבראים, הוא הכל יכול, והוא משגיח על כל פרט שנעשה בעולם

מבואר בדברי המדרש שכדאי הדבר לכלל ישראל שיעברו את הפחדים הנוראים שהיו להם קודם קריעת ים סוף, בכדי שיבואו לצעוק לפני השי"ת בתפילה.

וטעם הדבר, לפי שאין לנו השגה בגודל הנחת רוח לפני השי"ת בעליונים, כשתולה האדם עיניו לשמים ומבקש מהשי"ת, בהכירו שהשי"ת הוא הכל יכול, והוא היחיד שיכול לסייע לנו. וכמו כן אין לנו ההשגה מגודל הנחת רוח כשהאדם מכיר טובה להשי"ת על הטובות שעושה עמו.

אין לנו השגה בגודל הנחת רוח שיש בעליונים, כשהאדם משבח את השי"ת, שהרי אנו רואים שבלייל הסדר כשבני ישראל יושבים ומספרים בשבחו של מקום, באותה שעה השי"ת קורא לפמליא של מעלה, ומתפאר בפניהם, ראו איך שבני ישראל שמחים בשמחתי ומספרים איך שגאלתי אותם, וכמו כן אמרו שכל מי שאומר שירת הים בשמחה בכל יום, יזכה לומר השירה לעתיד לבא עם הקב"ה כאחד, אין לנו השגה עד כמה חשוב לפני השי"ת כשבני ישראל מכירים שהשי"ת הוא אבינו מלכינו, ושכל מה שהוא

עם כל יחיד ויחיד, ועם בני ישראל ועם כלל העולם בכללות, זהו יסוד האמונה.

ימי חג הפסח - ימים מסוגלים לקנין האמונה

לפי שהשי"ת קבע את ימי חג הפסח לימים של סיפור יציאת מצרים, וצונו בתורתנו 'והגדת לבנך ביום ההוא לאמר', הרי שזמן זה מסוגל לקנות האמונה ביציאת מצרים ולהתחזק באמונה בה'.

וזהו ענין 'זמן חירותינו', שבימים אלו זוכים לחירות מכל הדיעות כוזבות שיש בעולם, וכשם שבשעת מתן תורה שזכו בני ישראל באותה שעה לחירות מהיצר הרע, שבאותה שעה נסתלק לו היצר הרע מבני ישראל ולא שב עד לחטא העגל, כן הדבר הזה, שאפשר בזמן זה לקנות לעצמו להיות בן חורין מדעות כוזבות. זהו סגולת הזמן של זמן חירותינו, החיזוק באמונה.

תכלית שמחת יום טוב - לשמח בניסים שהשי"ת עושה עמנו

הנה בכל יום טוב יש מצות שמחה, ואופן השמחה הוא

על ידי בשר ויין, ומצוה זו יש גם בחג הפסח. ויש להתבונן במצוה זו, שעל פי פשטות נראה שמצות השמחה הוא שציונו הבורא לאכול ולשתות וללכת אחר מעדני הגוף. ולכאורה מה שייך ענין זה לסיפור יציאת מצרים.

אבל הביאור בזה הוא, אין הכי נמי שעל ידי הבשר ויין באים לידי שמחה, אבל יש להשתמש עם שמחה זו כאמצעי, בכדי שעל ידו יבוא להכיר בניסים שעושה השי"ת עמנו, ולהתקרב אל הבורא ית"ש.

בשעה שנכנס היום טוב, והאדם לובש את בגדי החג, הוא אוכל ושותה בשר ויין, יש להיזהר בכוונת הדבר, שאכן מצות החג הוא מצוה, אבל יזהר שלא ישאר עם השולחן עורך בלבד, שאם ישאר רק עם ה'שולחן עורך', שהלך אחר תאוותו, הרי זה מעשה בהמה.

כי תכלית השולחן עורך הוא שיבוא האדם למצב של שמחה, ועל ידי שיבוא למצב של שמחה יכיר בטובות שעשה השי"ת עמו ועם בני משפחתו, ויתבונן בטובת ה' עמנו במה שגאלנו ממצרים והכין אותנו לקבלת התורה.

בדברים שיש בהם דופי, בוודאי שיפול ממדרגתו.

והיינו שגם מי שכבר התעלה למדריגות בתורה ועבודת ה', אם הוא עוסק בענינים גופניים, אם מוחו טרוד בדברים גשמיים כגון כיצד מפארים את הבית, כיצד אפשר להוסיף הנאות הגוף, כיצד אפשר לבוא יותר לידי כבוד, איזה מעשה יעשה כדי שיקנה יותר כבוד בעיני הבריות, כיצד ירוויח יותר ממון כדי לבוא לידי הנאות העולם הזה, מעשים אלו מורידים את האדם לעבר פי פחת, כי הוא עוסק בעניני גשמיות, ופעולותיו המה בעניני ארציות, בהבלי הבלים.

אפסיות תאוות העוה"ז - חולפים כהרף עין

הרי העסק בעניני עולם הזה הרי הם הבל הבלים ממשי, הנמצא איש אחד שהוא שמח עכשיו במה שאשתקד אכל סעודה טובה? והרי הבעל תאוה הגדול ביותר אינו שמח עכשיו עם מה שמילא את תאוותו אשתקד, וגם אינו שמח במה שמילא אמש את תאוותו, ואדרבא, התאוות שכבר הלך אחריהם, הרי הוא קץ בהם ואינו רוצה לשמוע מהם שוב.

ענין שמחת החג הוא להביא את האדם למצב של שמחה, ככדי שיוכל להתבונן ולהרגיש השגחת ה' עליו, שעל ידי השמחה יודה להשי"ת על כל הטוב שעשה עמו, אבל אם ישאר השמחה רק בבשר ויין ודגים שיש לו, ולא יבוא לידי התוצאה שהיא הודאה לה' על כל חסדיו, על ידי כן חסרה תכלית השמחה, כי מי שיוצא עם החג בהודאה להשי"ת על מה שנתן לו בשר ויין ובגדים מפוארים לחג, לא יצא ידי חובתו.

רצון הבורא הוא, שעל ידי השמחה יבוא לידי סיפור יציאת מצרים, ואז יעשה נחת רוח לפני השי"ת במרומים, שיוכל להראות למלאכים בפמליא של מעלה, ראו איך שבני חביבי שמחים בגאולתי.

הזהירות שלא להימשך אחר עניני העוה"ז

הנה האדם עומד תמיד במצב של ניסיון שלא ימשך אחר הנאות העולם הזה, ועל האדם לזכור היסוד שביאר בעל ספר החינוך לבנו, שגם מי שכבר גדל ונעשה לירא שמים, והוא תלמיד חכם מופלג, אם עסקיו הוא

אבל

העוסק בעניני רוחניות, הרי שהענינים הללו הם דברים נצחיים. מי שהוא שומר תורה ומצוות, שזכה ללמוד אשתקד פרק משניות, או שזכה לגמול חסד ולסייע לחבירו שהיה בצרה לפני כמה שנים, הרי הוא מתמלא בשמחה בכל עת שהוא מעלה על זכרונו הדבר הטוב שעשה, שאם סייע לחבירו לפני תקופה כשהיה בעת מצוקה, גם אם היהודי שנעזר על ידו כבר אינו בין החיים, עדיין נמשכת שמחתו במה שלפני שנתיים עשה מעשה טוב.

כי

כל התאוות הארציות בעניני העולם הזה, הרי זה הבל הבלים, ואין זה כי אם דמיון בעלמא, כשהאדם אוכל, הרי הוא מדמה שהוא נהנה עכשיו ממאכלו. אבל לאמיתו של דבר - כמה זמן נמשכת הנאתו ממאכלו, הרי כל זמן שהמאכל נמצא בכלי שלפניו, אין לו הנאה מאומה ממאכל זה. גם כשהמאכל כבר עלה על הכף או המזלג, עדיין אין לו שום הנאה מהמאכל, וכל משך זמן ההנאה הוא מהרגע שהוא מכניסו לפיו עד לרגע שהוא בולע את המאכל, וכמה זמן נמשך מלעיסת המאכל ועד לבליעתו, רגע כמימריה, ואילו רגע לאחר

מכן, כשהמאכל שוכן בכריסו, בוודאי שאין לו שום הנאה מהמאכל.

הרי

שכל הנאת המאכל הוא לרגע כמימרא, ואעפ"כ בני אדם רודפים אחר תאוות האכילה, לפי שהשי"ת הכניס בבריאה כוח הדמיון, שיש לכל אחד כוח הדמיון, וכל התאוות המה רק בכוח הדמיון, אבל באמת שהכל הוא הבל הבלים.

כאשר

ישאלו את האדם שרדף אחר מאכל טוב, עד כמה נהנה אמש מהמאכל שאכל, והאם יש לו נפקא מינה עכשיו אם אכל אמש סעודה דשנה של בשר ודגים וכל מטעמים או אם אכל אמש לחם יבש, הרי עכשיו אין לו שום חילוק בדבר, וכן הוא בכל הנאות העולם הזה, הם הבל הבלים, וכוחם הוא רק בכוח הדמיון.

כל

כוח התאוה של האדם נמשך רק במשך כמה שנים, כשהוא בשנות נעוריו וכשהוא בבריות גופא ובכוחותיו, שאז האדם עוסק בלרדוף אחר תאוותיו, אבל השנים הללו עוברים כהרף עין.

אבל

התורה שהאדם לומד והמצוות שהאדם מקיים,

הוא לאיש גס. זהו הניסיון כשעוסקים בעניני העולם הזה, כשעוסקים בתאוות העולם הזה וחמדות העולם הזה.

אבל יותר חמור הוא הניסיונות בעניני השקפות ודיעות, שכן ההשקפות והדיעות שבעולם, הם ההיפך מדעת התורה, וכאשר חיים בהשקפות של העולם הזה, הרי זה הרבה יותר חמור.

כי הנה כיצד היא השקפת מי שחי חיים גשמיים, כיצד הוא השקפתו כשהוא רואה תלמיד חכם שלובש כובע עליון ישן, לפי שאין ממון מצוי לו בריווח כדי לקנות כובע חדש. כיצד הוא השקפתו על תלמיד חכם שיש לו משפחה ברוכת ילדים, ולפעמים בן אחד מהלך במנעלים קרועים, או שבנו השני יוצא לרחוב ללא מעיל וכדומה.

מאידך גיסא כיצד היא השקפתו כשהוא רואה את העשיר שיש לו כל טוב מעניני העולם הזה, שהוא דר ברחבות ובעשירות, אבל מצד שני במשך כל השבוע הארוך אין הוא פותח א יידיש ספר, ואולי הוא מעביר הסדרה, אבל הוא עשיר גדול, ובשעה שיש מגבית (אפיעל) הרי

מהם שואב האדם חיים בכל שנות חייו, האדם שואב נחת מהמעשים טובים שעשה, לפי שהוא יודע שהמעשים שעשה הרי הם נצחיים, שהמעשים הללו נכנסו לנשמתו, והרושם שמעשיו עשו בנשמתו בעליונים ובתחתונים הרי נשאר לדבר נצחי.

ואנו רואים שגם מי של"ע נתרחק משמירת מהתורה והמצוות, כשנשאל אותו מה יש לו היום ממה שהלך לפני שנה אחר תאוותו, הרי שיודה בפה מלא שאין לו מאומה מכל מה שקנה לו, ומצד שני נשמע איך שהוא מתפאר שלפני שנה תמך ביהודי עני בסכום הגון, אף שכבר עבר שנה מאז שעשה מעשה זה, והיהודי העני כבר אפילו אינו בין החיים, עדיין יש לאיש זה הנאה ממעשה זה, לפי שנשמתו מרגשת שנתנו לה איזה דבר, וכל מעשה שהנשמה מקבלת, הרי זה נשמר בדבר נצחי.

הזהירות מדיעות כוזבות

בספר החינוך מבאר, שמי שעסקיו הם בדברים גסים, אזי גם אם הוא תלמיד חכם וירא שמים, מאחר שעסקיו הם בדברים גסים, על ידי כן יהפך גם

הוא נותן ביד רחבה, והוא מאיר פניו לכל אחד.

הנה מי שהשקפתו הוא השקפת העולם הזה, הרי הוא מביט על התלמיד חכם העני מתוך זלזול, ואת העשיר הוא מחשיב ביותר. ואם כן הוא, הרי זה ראייה שנתפס לדיעות כוזבות, כי דעה זו היא כנגד התורה.

כי אליבא דאמת, הקב"ה מחשיב אדם רק על ידי שעוסק בתורה ומצוות וגמילות חסדים. ומי שהוא תלמיד חכם מופלג, הרי הוא חשוב בעיני השי"ת על אף לבושו הישן, ואכן מי שבידו לתמוך בו שיוכל לקנות לו בגדים חדשים, מה טוב, ואם לא יסייעו בידו, הרי שימשיך התלמיד חכם ללבוש כובע ישן.

השאלה היא את מי מחשיבים ובמי מזלזלים, אם האדם מחשיב את העשיר שאינו עוסק בתורה ומזלזל בתלמיד חכם העני, סימן הדבר שנתפס לדיעות כוזבות.

חומר הדבר של הנכשל בדעות כוזבות

האמת הוא שמי שהוא עוסק בענייני עולם הזה ובענייני גשמיות, הרי זה בא לידי מצבים

יותר חמורים, שעל ידי שחיים מתוך השקפות של עולם הזה, הרי זה מביא את האדם לידי שינוי התורה עצמה, כשחיים חיי העולם הזה, נמשך האדם למצב שהשקפתו בדברי חז"ל אינו באופן הראוי.

בדרך דוגמא, הנה חז"ל אמרו במסכת עבודה זרה, שכל

אחד מהאמוראים היה בידו להחיות מתים, עוד מצאנו בחז"ל על מנשה המלך, שהיה רשע גדול, שהעמיד צלם בהיכל, שהעמיד עבודה זרה בתוך בית המקדש, ועליו שנינו במשנה (סנהדרין צ.), שלדעת חכמים אין לו חלק לעולם הבא.

ואמרו בגמרא (דף קב:), רב אשי אוקי אשלשה מלכים,

אמר, למחר נפתח בחברין אתא מנשה, איתחזי ליה בחלמיה, אמר, חברך וחבירי דאבוך קרית לן, ששאלו כיצד קרא לו שהוא נחשב לחבירו, ושאלו שאלה באופן בציעת הפת קודם ברכת המוציא, ולא ידע לענות לו, ואמר לו מנשה, מהיכא דבעית למישראל המוציא לא גמירת, וחברך קרית לן, אמר ליה, אגמריה לי ולמחר דרישנא ליה משמך בפירקא וכו', ואמר רב אשי למנשה, מאחר דחכימתו כולי

שהיום אין נכשלים בעבודה זרה, אין זה בכוח מעשינו, אלא הרי זה בכוח אנשי כנסת הגדולה.

כמו שאמרו בגמרא סנהדרין (ד.סד), שהתפללו אנשי כנסת

הגדולה בתחילת תקופת הבית שני, בייא בייא היינו דאחרביה לביתא וקליא להיכלא וקטלינהו לצדיקי ואגלינהו לישראל מארעייהו ועדיין הוא מרקד בינן כלום, והתפללו שהשי"ת יסיר מבני ישראל את היצר הרע של עבודה זרה, ובכלל זה הוא מה שבטלו במידה מסוימת את היצר הרע של כל הדיעות כוזבות.

אבל יש לדעת שאף שבטלו במידה מסוימת את היצר

הרע של הדיעות כוזבות, עדיין נשארו בעולם דיעות כוזבות, וכמו שאנו רואים שלאחר ששחטו את היצר הרע של עבודה זרה, נתבטל יצר הרע זה, לא רק מבני ישראל אלא מכל העולם, והיינו שבטלו את כוחו הגדול של יצרא דעבודה זרה, כי בסוף ימי בית ראשון היה כוחו בתוקף גדול, וכמו שאמר מנשה המלך, אבל עדיין אף לאחר שביטלוהו - מי שהוא אדוק בעבודה זרה, גם עכשיו יש לו עדיין אחיזה בעבודה זרה.

האי, מאי טעמא קא פלחיתו לעבודת כוכבים, אמר ליה, אי הות התם הות נקיטנא בשיפולי גלימא ורהטת אבתראי. ופירש רש"י, היית מגבה שפת חלוקך מבין רגליך כדי שתהא קל לרוץ, והיית רץ לשם, מפני יצר עבודה זרה שהיה שולט.

מבואר בדברי הגמרא, גודל הניסיון של עבודה זרה שהיה בימים ההם, שהרי מדברים מאמורא שהיה בידו להחיות מתים, שזה היה כוחם הגדול של האמוראים, ואעפ"כ אילו היה בימי הבית ראשון, כשהיה יצרא דעבודה זרה, לא היה יכול לעמוד בפני ניסיון זה.

והנה מי שהוא חי חיים של תאוות, כשהוא רואה דברי חז"ל אלו, הרי הוא מוצא חלילה היתר לעצמו, שאם האמורא היה יכול לרדוף אחר העבודה זרה, אם כן גם אני יכול לרדוף אחר תאוותי, אבל חלילה מלהעלות על הדעת שמץ מחשבה זו, כי יש לנו לדעת במי עוסקים, שמדברים מהאמוראים שהיה בידם להחיות מתים, אלא אדרבא, מדברי הגמרא יש לנו ללמוד גודל כוח יצרא דעבודה זרה שהיה אז, ומה

דעות כוזבות בימינו

כמו כן הוא לענין דיעות כוזבות, שעדיין יש בעולם הרבה דיעות כוזבות, של סוציאליזם או ציוניזם ושאר דיעות כוזבות של הפקרות ותאוות וחמדות, וכשנופלים לידי כך, הרי הם דיעות כנגד התורה ממש.

מי שנופל לידי הדיעות כוזבות, הרי זה גרע מתלמיד חכם וירא שמים שעוסק בדברים שיש בהם דופי שנתבארו בדברי החינוך, כי בדברי החינוך מבואר שיורדים מהדרך הישר מחמת הנהגות של דופי, אבל כשאוחזים בדיעות כוזבות כנגד עיקר יסודי הדת, כשעוקרים עיקרי הדת, ה' ישמרנו ממצבים אלו.

ענין זה שייך כשנופלים חלילה לדיעות של דעמאקראטיא וכדומה, וכאשר נופלים לשם, הרי זה נגד רצון התורה, ונגד ה' ומשיחו, שדיעה זו אומרת שכל אחד זכותו לעשות כפי מה שיחפוץ, וזהו הדרך הישר.

אבל בתורה מפורש שמי שעושה מה שירצה, אם הוא מחלל שבת, דינו בסקילה, שבימי הסנהדרין, מי שחילל שבת בעדים והתראה דינו בסקילה, ומי

שמגלה עריות מות יומת. ומה שהיום אין דיני מיתה הרי זה משום שאנו נמצאים בגלות ואין לנו סנהדרין ולא נביאים, ובבחינה מסוימת החוטאים הם בבחינת אנוסים, לפי שאין היום קדושה בעולם, שאין רואים הנהגת הבורא בגילוי באותות ומופתים, אבל יש לידע שהדיעות הכוזבות הללו הם בגדר סם המות ממש.

כששומעים שיש בעולם מלחמות של מדינה כנגד מדינה, צריכים לאחוז באמונה שלימה, לידע שאין זה מדינה כנגד מדינה, אין זה אמריקא ולא עיראק, אלא שזהו רצון הבורא שמצב זה יהיה עכשיו בעולם - זה כמו משחק, רצון ה' הוא "אז דער שפיל זאל יעצט פארקומען".

אין אנו מבינים בטעם הדבר, כי אין לנו שום השגה בהנהגת העולם בבריאה, שאין לנו השגה לא בעבר ולא בעתיד, אבל יש לנו להאמין שהכל נעשה על ידי השי"ת, ולא משום שגענעראל זה הוא חכם או מבין וכדומה.

יש שיושבים ומדברים שהפרעזידענט אומר כך, ופלוני הפריים מיניסטער אומר כך, ולפי שפלוני אמר מה שאמר, על

מה שבידינו לעשות הוא לקרב את גאולתן של ישראל, ולהכין עצמינו שנוכה לגאולה שלימה, ויהי רצון שנוכה כולנו להיות בחיים בשעת הגאולה. ואין מי שיודע אם יזכה לגאולה שלימה בחיים בעולם הזה, או כשיהיה בגן עדן, אבל יש לכל אחד להכין עצמו להיות ראוי לגאולה, ומי שיזכה לקבל פני משיח בחיי חיותו, עליו להכין עצמו לגאולה.

מי שיזכה לגאולה כשיהיה בחיים הנצחיים בגן עדן, יש לדעת שההכנה לגאולה הוא בעולם הזה ולא בגן עדן, ההכנה הוא אותה הכנה, אלא שזה יזכה לגאולה בחיים, וזה יזכה לו בגן עדן, אבל עצם ההכנה הוא בזמן הזה, כל זמן שנמצאים בעולם הזה, בשנים שהשי"ת מעניק לאדם לקיים בהם תורה ומצוות ולחיות מתוך אמונה ובטחון.

לפעמים יש אדם שחושב לעצמו שבשעת הגאולה הרי ממילא יהיה כבר בגן עדן, ומשם יצאו כולם כאחד לקבל פני משיח, אבל זהו טעות, כי מי יזכה לקבל פני משיח מגן עדן, רק מי שהיה ראוי לקבל את פניו בחיי חיותו, אבל מי שלא היה ראוי לקבל פניו בחיי חיותו, הרי שגם

ידי כן יהיה כך, מי שיושב ומדבר באופן זה ידע שהוא נוגע בעיקרי הדת, של האמונה בהשגחת הבורא בעולמו, שכל המלחמות וכל המאורעות שיש בעולם, הכל נעשה על ידי רצון הבורא, ומה שרצון הבורא הוא שמדינה פלונית תילחם עם מדינה פלונית, בכל דבר יש חשבון ברור ואין לנו השגה בו.

זאת עלינו לדעת שהכל נעשה על ידי השי"ת, ויש להתחזק באמונה בהשי"ת שהכל נעשה על פי חשבונות, לקרב על ידי כן את הגאולה. ואמנם אין לנו שום השגה כיצד יהיה הדבר, אבל בזה אנו צריכים להתחזק, להאמין בהשי"ת שהכל נעשה על ידו יתברך, ועצם ההתחזקות באמונה שלימה, הרי זה מקרב את הגאולה.

להביא עצמו להיות מוכן לימות

המשיח

אנו מקווים ובוטחים בה' שאנו עומדים בתקופה האחרונה קודם ביאת המשיח, ואמנם אין לנו השגה אימתי יבא, ועל פי המבואר בדברי חז"ל יתכן שיהיה הגאולה עד לסיום שית אלפי שנים, ואין אנו יודעים אימתי תהיה הגאולה, אבל בכל יום אחכה לו שיבוא.

לאחר שיהיה בגן עדן, לא יוכל לצאת לקבל פני משיח, כי אין הגן עדן משנה את האדם, וכבר שנינו באבות, יפה שעה אחת של תשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא.

צדקה ובלמוד התורה, איך שהאב נותן כבוד לכל תלמיד חכם, שהאב יש לו אהבת התורה ואהבת ישראל, כשהבן רואה איך שאביו חי מתוך אמונה, על ידי כן האב נוטע שרשים של יהדות בבנים.

זהו עבודתינו, להינצל מדיעות כוזבות, דיעות כזבות שבאות לאדם מבפנים ומבחוץ, הדיעות כוזבות שיש בעולם, הדיעות שבאות על ידי העולם הגשמי והחומרי, והדיעות שבאות על ידי ההשקפה שכנגד התורה, ועל ידי שנתגבר כנגד הדיעות כוזבות, בזה נזכה להכין עצמנו לקבל פני משיח.

אבל האב שבימות החורף הוא מדבר מהנסיעה לפלארידא, ובקיץ מדבר משאר נסיעותיו, וכאשר הבנים שומעים את אביהם מדבר מכבוד ובגדים נאים ושאר תאוות וחמדות עולם הזה, כשהבן גודל על פי השקפות אלו, הרי זה סכנה גדולה לעתידו, כי מי יודע כיצד יהיו נראים בניו וצאצאיו אחריו.

חינוך הבנים על יסודות היהדות

כמו כן יש לחנך את הבנים על פי יסודות היהדות, שבנינו יגדלו כשהם נאחזים בתורה ובמצוות, דבר זה תלוי על פי אופן חינוך הבנים על ידי האבות.

לכן צריך ליזהר מאוד בזה להחדיר בבנים תורה ואהבת ה' ואהבת ישראל ואהבת המצוות. וכאשר האב עושה כפי כוחו, נקווה שיזכה האב שבניו ילכו בדרך ה'.

כשהבנים רואים את שמחת אביהם בנתינת

ויהי רצון שנזכה כולנו לגאולה שלימה.

רשימות

רישומי דברים וזכרונות

שרשם נכד מרן ראש הישיבה זצוק"ל

לאחר ימי השבעה זי"ע

רישומי דברים וזכרונות שרשם נכד מרן ראש הישיבה זצוק"ל

לאחר ימי השבעה זי"ע

מבוא

"לא נספד כהלכה"

באסיפת זכרון להגאון הגדול **רבי אהרן קוטלר זצוק"ל** בליקוואד בשנת תשס"ב, אמר זקיני זצ"ל, שבספר שמואל נאמר דבימי דוד המלך ע"ה היה רעב בישראל, ויבקש דוד סיבת הדבר עד שהתברר שזה הגיע בגלל ששאל המלך לא נספד כהלכה.

ואמר מרן זי"ע, שידוע שבספרי המפרשים הקשו, דהרי מבואר בפסוקים שם שבני ישראל עשו הספד גדול על שאל ושלחו עצמותיו בכל ערי ישראל, ואם כן תמהו למה נענשו בני ישראל.

וביארנו המפרשים בכמה אופנים. ותמצית דבריהם היא, שהחטא של בני ישראל היתה שלא הכירו בצדקותו וגדלותו בעת פטירתו של שאל המלך, ולא העריכו נכון את גודל האבידה שאבדו.

וי"ש שהוסיפו לדבריהם, שבפסוק נאמר (שמואל ב, א, י"ב), 'ויספדו ויבכו ויצמו עד הערב על שאל ועל יהונתן בנו'. היינו שהתעוררו לבכות רק לאחר ששמעו דברי הספד, היינו שקודם כל הזדקקו לשמוע דברי הספד כדי לעורר אצלם הבכי, והחטא הוא שהיה להם להתעורר מעצמם מיד בבכי שנסתלק מהם מלך ישראל.

ותמה ע"ז זקיני זצ"ל, דידוע בחז"ל (סנהדרין מ"ז), ד'הספידא יקרא דשכבא' הוא, שההספד בא לכבד את הנפטר. ושאל, האם שאל המלך לא מחל על כבודו כדי שלא ייענשו בני ישראל בעונש המר של רעב בישראל, הלא ודאי ששאל המלך מחל על כבודו.

וביאר, שהענין הוא שמה שנוגע להנפטר ד'תורה דיליה' ודאי שייך מחילה. אמנם על כלל ישראל שהיו במצב הזה שלא הכירו

בגדלותו של שאול המלך ולא הספידו אותו כראוי זהו ירידה בדרגת כלל ישראל ותביעה עליהם, לא מצד דין 'ההספד' על הנפטר, אלא בשביל עצמם שמחויבים היו להכיר בגדלותו של שאול המלך, וזה לא ניתן למחילה כי זה מציאות שהיה אז, והם היו בדרגא פחותה שלא הכירו מיד בצדקת שאול ובחסרונו. ע"כ מזקיני זצ"ל.

"יחיד בדורו"

להספיד זקיני אין אנו יכולים, כי הוא היה 'מורם מעם' בהשגות וגדלות של דורות הקודמים.

הוא הגבר שגדולי ישראל מדורות שעברו העריכו אותו בהערכה עצומה והפליגו בשבחו בהפלגות חכמים וקדושים, ונמנה מהם כמה ששמעתי ממקורות נאמנים.

"ביורופ חיפשו כזה יהודי"

רבו הגדול, הגאון רבי אהרן קוטלר זצוק"ל, התבטא פעם: "רבי יוסף און יוראפ וואלט מען געזיכט אזא איד". [=גם ביורופ היה נדיר למצוא יהודי כמותו]. כך שמעתי מפי רבי אלימלך פלאהר ששמע מרבי מאיר פרענקל, שרבי אהרן במסיח לפי תומו אמר לו כך. כי עצם מהותו היתה דמות נדירה שאין בנמצא.

"כאפטס אריין"

סיפר לי רבי יצחק זאב טריגר, שהצעלימ'ער רב ז"ל בהיותו בקעמפ עם מו"ז ז"ל בשנת תשכ"ג בערך, אמר להתלמידים אז: "איך קוק שוין

נאך דער איד אַ שטיק צייט, איך האב שוין אַ ווייסע בארד און איך האב געקענט אידען פון פאר די ערשטע וועלט מלחמה, איך זאג אייך כאפטס אריין" [=אני עוקב אחרי היהודי הזה כבר זמן רב, יש לי זקן לבן, והכרתי יהודים חשובים עוד לפני מלחמת העולם הראשונה, ואני אומר לכם תנצלו את הזמן שלכם לקבל מה שאתם יכולים מהיהודי הזה"].

הלשונות לא מדויקים, אבל זה היה הנקודה.

"ערליכסטע ראשי ישיבה'ס"

הנאון רבי יעקב קאמינעצקי זצ"ל אמר פעם לדודי - בנו של מרן זי"ע: "דיין טאטע איז פון די ערליכסטע ראשי ישיבה'ס וואס עס זענען פארהאנען. איך וואלט פארגינט אז אלע ראשי ישיבה'ס זאלען זיך לערנען פון איהם וכדו'. [= "אביך נמנה בין ראשי ישיבות היראים ביותר, הייתי נהנה אם כל הראשי ישיבות היו למדים הימנו"].

"צנוע ומעלי"

אין אנו יכולים להספידו ולהעריכו כראוי, במיוחד שהיה איש צנוע לא דיבר כמעט, ולא ביאור מעשיו כמעט, והיו כל מעשיו בהסתר ובצניעות.

מתי שהרגיש שעל ידי דיבורו מתגלים ענינים של גדלות או שניכרת מהם גדלותו הפסיק מיד לדבר או שהסתלק מאותו מקום וכדומה. אולם צריכים לדעת שהיה לו השגות אחרות בחיי העולם הזה, וחי עם השגות אלו כל ימיו.

צריכים להכיר בזה ולקונן "זיך צו באקלאגען", שאיבדנו אדם כזה ולהשתדל לילך וללמוד מדרכיו, ונפרט ראשי פרקים שראינו אצלו.

"בוציץ בוציץ מקטפיה ידוע"

גדלותו בתורה אין לשער, בהתמדה ובעמל ויגיעה עמל ויגע כל ימיו בתורה, והיה לו ידיעות נרחבות בתורה, בש"ס, בשו"ע ובספרי התשובות.

כבר משחר נעוריו היה לן בתורה בהתמדה. והיה אומר שהיה לו רבי בישיבה בהיידע ה"ה הגאון רבי שרגא שפירא הי"ד (שהיה תלמיד קלם וטלז), שהחדיר בו אהבת התורה.

"משנה למלך"

בתוך ביתו נמצא היה ספרי הרמב"ם שהגיע מאנטווערפן. פעם אחת ראיתי בהלכות סוטה בצד ביאור ה"משנה למלך", שהיה שם סימן בכתב ידו בכמה קטעים.

שאלתי את זקניי זצ"ל מהו פשר הסימנים האלו. והשיב לי שהיה לו סדר לעיין בדברי ה'משנה למלך' אחרי סדר לימודיו בישיבה, ולכן ציין שם.

למותר לציין שזקניי זצ"ל היה אז כבן שלוש עשרה או ארבע עשרה שנים בלבד!

תיבה כשאמר לי דבר זה, כשראה ההתפעלות שלי, והבין שגילה קצת מגדלות עצמו, הפסיק לדבר, וגזר על עצמו שתיקה כדרכו.

"בא בימים"

לאחר שהחל המלחמה והוריו נהרגו עקה"ש הי"ד, גלה למדינת שווייץ וגם שם לא נפל ברוחו ולמד בהתמדה רבה בהיותו עוד עלם רך.

הגאון רבי אברהם ערלנגר זצ"ל סיפר, שלמד עם אחיו 16 שעות ביום!!
 וכך גם סיפר יבדלחט"א רבי שמחה פעלזענבערג שיחי'.

"בין הזמנים"

בניו של הגאון רבי משה רם ז"ל סיפרו, שאביהם הגאון היה שם ביחד עם זקינו זצ"ל בשווייץ, ולימים סיפר להם, שהסדר בישיבת מונטרו שבשווייץ הייתה, שבחודש אב היה "בין הזמנים" רק למשך שתי ימים. וזקינו זצ"ל עלה אחרי שחרית עם ידידו רבי משה הנ"ל למרומי ההר שהיה שם אויר טוב, וישבו שם עד הלילה ולמדו יחדיו. ולא פסק פומי' מגירסא באותו עת.

"בברחו"

פעם שאלתי את זקינו זצ"ל, מה היו מחשבותיו בתקופה שברח מהנאצים, והשיב לי בפשטות: "מחשבותי היו במסכת גיטין שלמדנו אז בישיבה".

"ויחזור לתלמודו"

כך למד כל ימיו בהתמדה עצומה שעות על גבי שעות, וגם ברבות הימים שהתעסק למען הכלל בבעיות של שלום בית וכדו', מיד כשסיים להתעסק באותו ענין חזר מיד לתלמודו.

פעם אחת היה עסוק הרבה שעות לכתוב מכתב לכלל על התעוררות לגן נגונים כשרים, וכל תיבה שכתב היה מנופה כמה פעמים. ורצה מאוד שיכנס לעיתון אחד עוד באותו שבוע, ועד שסיים התקשרו

ממערכת העיתון ואמרו שעבר הזמן שיכולים להכניס לעיתון באותו שבוע.

תיבה ומיד כששמע התשובה, פתח זקני את הגמרא במסכת בבא קמא שהיה מונח על שולחנו והתחיל ללמוד, בלא להראות שום עגמת נפש או תערומת.

"על משכבי בלילות"

גם בשנותיו האחרונות כשלא היה בכוחו ללמוד בעצמו, ביקש שישבו על ידו וילמדו בקול, והיה מקשיב קשב רב, והראה לנו שזה מחיה את נפשו ממש, שמחה אמיתית ניכרת היתה על פניו.

"ומיניה לא תזוע"

פעם אחת בתקופת הקיץ כשהיה בקעמפ, הוכרח להתעסק במערכה גדולה שהיתה כרוכה בענין ציבורי שהיה בזה חילוקי דעות. אני הייתי אתו אז במחנה הקיץ וחזרנו אתו לתוך העיר לטפל בדבר.

לאחר נסיעה של כמה שעות מיד כשהגענו הלכנו להתפלל תפילת ערבית בישיבת "דרך חיים". כבר בתחילת הליכתנו התחלנו לדבר בחידושי ה'קונטרס הספיקות' (כלל ב'), ואחז בידי כל הדרך באופן מרוכז ביותר עד שהגענו אל תוך ההיכל של בית המדרש. וכה המשיך לדבר אתי בלימוד עד שהתחילו התפילה.

מיד לאחר התפילה שוב חזר לאותה ענין, וכך חזרנו בהליכתנו לביתו - שם המתינו לו העסקנים שהתעסקו בדבר נחוץ והגיעו לדבר אתו. אבל זקני וצ"ל היה עדיין עסוק בתוך הסוגיא, והלך בחדר ביתו אנה ואנה מרוכז בלימודו עד שהסוגיא היתה נהירה ליה. רק אז פנה אל העסקנים והתחיל לדבר איתם אודות הענין שעמד אז על הפרק.

זהו דוגמא אחת מני אלף כמה דבקה נפשו בתורה אפילו כשעסק בענינים מסובכים שדרשו ממנו כוחות רבים.

"בשבתך בביתך"

בחדר ביתו ישב ויגע בעמילות ודביקות ומתיקות ולימוד בקול ערב שכולם ידעו מהו מקור ה'קול תורה' שבקע מביתו ונשמע מפיו הטהור. והיה עומד ומתהלך בחדרו אנה ואנה עם תנועות שהראו את גודל ריכוזו בלימוד, ולפעמים היה כשרצה להבין דבר על בריו היה מטיח ראשו בקיר.

"ובלכתך בדרך"

כך היה גם בכל פעם שהלך ברחוב, היה ראשו שקוע בלימוד ותבע ממלוויו שיאמרו דבר מה שלמדו.

דבר רגיל היה שהיה כל כך שקוע בלימוד והגיע בהליכתו עד פתח ביתו ולא הרגיש כלל שהגיע ליעדו, והמשיך ללכת עד סוף הרחוב מבלי להרגיש כלום, ורק כשסיים חזר לביתו.

"בשכבך ובקומך"

בשנותיו האחרונות כשהלך לישן ביקש ממני או ממשמשיו "זאג עפעס", והתחלתי לדבר עד שראיתי שהוא מנמנם, ואז הפסקתי. לאחר דקה הרים את עיניו ואמר לי "ווייטער ווייטער" למשך זמן, עד שממש היה באפיסת הכוחות ונרדם על משכבו.

"מרקיע שחקים"

שמעתי שפעם אחד שמעו בהיכל הישיבה קולות של מאן דהו שדופק בחדר האוכל והלכו לראות מהו. וחזרו ואמרו שראש הישיבה נמצא עמוק באיזה סוגיא ורוקע ברגליו.

"יגיעה ועמל"

אפילו לימוד הפירוש הפשוט בגמרא רש"י היה אצלו עם כל העמילות, וכשלמד אתנו, למד ושינן גמרא רש"י עם כל העמילות, לאו דווקא בחידושי תורה ופלפולים, אלא דווקא בחשבון של הסוגיא שהיה לפניו מסר עליה להבינה בכל גופו ונפשו. וזה היה לימוד גדול היה עבורנו איך כל דבר שלמד היה בעמל ויגיעה.

"עד זיבולא בתרייתא"

בשנים האחרונות כשלמדו אתו והיה קשה לו להתרכז בגמרא רש"י, לא הניח שיסייעו לו בהבנת הדברים אלא רצה להשיג הדבר בעצמו ויגע מאוד בזה.

פעם אחת למדנו ביחד בחידושי הגאון רבי חיים מבריסק זצוק"ל, בענין הדלקת נרות בחצר המקדש על ידי זר, ובאמצע צלצל הטלפון והפסקתי ללמוד, אך הוא אמר לי "ווייטער ווייטער". ורק כשהביאו לו הטלפון קרוב לאזנו התחיל לדבר עם מי שפנה אליו.

"כחום היום"

ידוע שהיה רבינו חולה במחלת פסוריאזיס והרופאים המליצו לו שייטב לו אם ישב בשמש. וכך היה יושב ולומד שעות על גבי שעות בחום היום בלי ליאות ובאהבת התורה ישגה תמיד.

"דביקות בתורה"

כמה פעמים שהיינו שם אצלו בסעודות שבת, היה לומד ובוחר הילדים על לימוד הפרשה וכדו' כשהוא אוחז בדינו. וכמה פעמים היה כל כך מרוכז בלימודו שעדיין המשיך לאחוז בדינו אפילו זמן מה אחרי שכבר סיום ללמוד עמנו...

היה תובע מאתנו שנלמד כמה פעמים בקול, ואם קרה שראה שמבטלים הזמן, הראה לנו כמה כואב לו שמבזבזים זמן לבטלה.

"וירא מנוחה"

בשנותיו האחרונים ממש פעם התיישב פעם על הריקליינער. ונכנסה זקנתי ע"ה וראתה שזקיני יושב שם אמרה לו בדאגה מה אירע? האם אתה חש שלא בטוב!, היא התפלאה מאוד כי מעולם לא ראתה אותו יושב על כסא כזה.

כל כך היה זקיני רחוק מדברים כאלה, עד שזקינתי ראתה אותו יושב על הכסא היה זה סימן עבודה של חולי.

בך היה בכל דבריו בתורה ובמצות כמה מסר נפשו על זה עד כוחותיו האחרונות, וכן תבע מאתנו עמל התורה.

"זיט שכמו לסבול"

לא היה אצל זקני זצ"ל מושג של "מנוחה" 'אפריהען'. פעם אחת ראה אחד מבני המשפחה כשהיה בחור צעיר בבין הזמנים יושב ודומם וזקני הצטער מאוד כי לא היה יכול לסבול שיושבים ריקם. והנכד הבחור אמר לזקני שכעת 'בין הזמנים' יש מושג של 'מנוחה', אך זקני לא אבה לשמוע מזה כלל.

"לוחם מלחמת התורה"

סיפור רבי מ.ג., שלפני חמישים וארבע שנים בקעמפ היה שם כמה משפחות שלא היו קשורים להשיבה, וביניהם נמצא שם אברך אחד שרצה לשכנע את הבחורים על שיטת הלימוד שלו, ודיבר איתם וניסה לפתות אותם שילמדו בשיטה כזה שלא צריכים להבין בש"ס ושו"ע מה שלומדים, ודי בקריאה ובאמירת הדברים בקופיא בלבד.

בששמע מזה זקני זצ"ל רתח מאוד במשך כמה ימים. ויום אחד היה צריך להתחיל השיעור בשעה 12, אך זקני נכנס לשיעור באיחור של חצי שעה בשעה 12:30, ופתח הגמרא וסגרו, ואמר: "עס איז פארהאן אַ אינגערמאן וואס וויל עוקר תורה זיין, תורה איז ווי אַ בור, וואס מער מען גראבט אזוי ריינער איז די וואסער. אזוי ביי תורה, ווי טיפער מען איז מעמיק, אזוי גרעסער און חשוב'ער איז די תורה, קדושת התורה"

בעל המעשה סיפר לי, שהיה שם בחדר השיעורים שולחן גדול שלא היה ביכולת אדם רגיל להגביה אותה, אך מרוב ריתחא בדיבורו הגביה זקני זצ"ל את השולחן. וככה המשיך במשך חצי שעה לעורר התלמידים ללימוד התורה עד שכל התלמידים התעוררו מאוד מדבריו.

יש לציין שבסוף הקיץ כשכל הבחורים כבר ישבו על הבאס, אמר לבחור לקרוא לאותו אברך ולומר לו שאם זקני פעל שלא על פי תורה הוא מבקש ממנו מחילה.

“תורה בקדושה מסי ומחיה”

והנה כל זה היה בהבנה והכרה פנימיות שזה היה חלק ממנו שהתורה הוא תורת ה' "די אייבערשטערס תורה" כלשוננו, ואינו רק חכמה אלא דבר רוחני ויש קדושת התורה, וכמה תבע על זה דתורה של אדם מזוכך הוא תורה אחרת, ותורתן של רבותינו האחרונים היא תורה אחרת.

פעם אמר בשיחה המעשה אודות הט"ז - ואמר שהגה"ק רבי חיים מוואלאזין מביא העובדא - שנכנס אליו יהודי שבני ביתו חולים מאוד וביקש מהט"ז עצה ותושיה, ואמר הט"ז שינוחו את גליונות חידושיו שרשםם בכתב יד קדשו על החולה והתורה ירפא את החולה.

ואמר זקני, לא כתיב שהתפלל על החולה, אלא שאמר שהתורה בעצמו מרפא. וכי תורה דילן מציל ומרפא, אלא שזה תורה בדרגא אחרת. וכמה צריכים להיזהר כשלומדים תורת רבותינו שיהא בכבוד הראוי ובהכרה שהוא תורה אחרת, ומי שאינו נזהר בזה כמה טיפשות וכפירה בזה.

“תורתן של האחרונים”

פעם אמר בתוך שיחה: “נישט אפשאצען תורתן של רבותינו האחרונים איז אַ תערובות פון עם הארצות, שטות, גאוה און כפירה”, [=לא להעריך כראוי תורתן של רבותינו האחרונים הוא תערובת של עם הארצות, שטות, גאוה וכפירה], וכידוע שבדרך כלל לא אמר חידושים שלו אלא שהיה עמל בתורת רבותינו הראשונים והאחרונים בכל כוחו.

“כל הדבר הקשה יביאון אלי”

הרב שלמה פיגה זצ"ל סיפר, שפעם היה לפני זקני לעיין בשני קטעים מספר “נתיבות המשפט” בענין אחד. אחד מהם היה קל להבנה, ולהבין את השטיקל השני הצטרכו לעמול קשה.

זקני זצ"ל נטל כמובן את ה"נתיבות" הקשה כי חפץ ביגיעה דווקא. וכן היה דרכו בכל ענין, לא חיפוש דרכים להקל מעליו משאת התורה, אלא אדרבא תמיד היה בבחינת "ויט שכמו לסבול" באהבה גמורה, כי הבין והעריך שזהו תפקידו של כל בן תורה נועיין בשיחתו בגליון נתיבות יושר פרשת ויחי ש"ז בהרחבה על זה].

"כבוד חכמים ינחלו"

כמה נגע ללבו כבוד רבותינו וכבוד תלמידי חכמים, ודיבר ולחם על זה שתורה הראויה הוא דבר אחר לגמרי, ועד כמה צריכים להיזהר בכבוד רבותינו מוסרי התורה, וח"ו לא לזלזל בהם. ורתח מאוד כשהוציאו "ביך" בזלזל רבותינו.

"כבוד בני תורה"

מאוד נזהר היה בכבודם של אברכים לומדי תורה, ודיבר הרבה לא לזלזל בבני תורה חלילה, ולא הבין כשמכנים אברך שהוא בן תורה כמו שמכנים איש פשוט.

פעם כשישב בסוכה אמר שבני אדם טוענים שהיום אינם מגדלים גדולי ישראל, ואמר, אם קוראים ל"ישיבה מאן" כמו שמכנים איש פשוט מהרחוב איך יכולים להתגדל.

"ענוות חן"

כמה היה מאוס בעיניו תורה בלי המידות הראיות לזה, תורה עם גאוה וכדו' היה מוקצה מחמת מיאוס בעיניו.

בעת נשואי אמר לי כמה פעמים תראה ללמוד וללמד, רק שזה יהיה עם הכוונה הנכונה, לא לכבוד או להתפאר חלילה וכדו'.

"ונקראו בשם"

פעם אחת כשישבתי אצל זקניי בסעודה, אמר לי שהגאון רבי ברוך בער לייבוביץ בספרו "ברכת שמואל" מכנה את רבו הגדול הגר"ח מבריסק פעמים כך ולפעמים בתארים אחרים, כל פעם בתואר שונה. והסיבה לכך היתה כי מה שהרגיש בחידוש של רבו הגאונות, לפי זה כינהו.

"דרכה של תורה"

זקני זצ"ל היה חי כל ימיו בעניות ובדלות ובפשטות גדולה. התגורר בבית פשוט, ואכל מאכלים מועטים ופשוטים, ולבש בגדים פשוטים וישנים,

במשך הרבה שנים התגורר בדירה בן שני וחצי חדרי שינה עם משפחה גדולה, עד לפני יותר משלושים שנה שאז קנתה הישיבה דירה חדשה עבורו, וגם זה היה בתכלית הפשטות רק דירה יותר מרווחת. וכך חי בדוחק ובצמצום גדול.

אחד מבניו סיפר שבמשך תקופה לא היו כסאות בבית וישבו על קופסאות של חלב הפוכים, וזה היה מושבם. עד כדי כך, שפעם אחת ראה בנו במוצש"ק בעת שחזרו מבית הכנסת לביתו, וראה הבן קופסא של חלב חדשה ברחוב ואמר לזקני: "מיר האבען אַ נייער בענקעל" "אבא, יכולים אנו לקחת הקופסא הזוה לכה חדש".

"דומה לפרוזדור"

לא רק שחי בפשטות ובדחקות מרובה אלא היה באמת ממאס כל עניני עולם הזה, והיה בו ולועג על כל הבלי העולם הזה.

פעם אחת אמר בשיחה שעושים חתונות מפוארות מלאי הבל הבליים. על מי מוציאים כל כך, בעיני מי רוצים למצוא חן. הלא המחותנים טרודים בחתונה ואין להם הנאה מזה. החתן, איזה חתן רגיל זוכר האם המשרתים והמגישים בשמחת הנישואין הולכים עם 'ווייסע הענטשקעס' או לאו. החשובים כלל אינם מסתכלים. נשאר רק שעורכים חתונות מפוארות להבטלנים והיושבי קרנות, שעבורם עושים הכל,

"חיים עד העולם"

פעם לקח את זקניי זצ"ל רבי אליעזר גאלדבערג שהיה מנהל הישיבה עד שנת תשמ"ט, לגביר פלוני שהתגורר בפארק עוויניו שהיה מקום משכן לגבירים עתירי ממון.

בצאתם מן הרכב הסתכל זקני על הבנינים והתבטא: "בנינים כה גדולים ואנשים אינם שמחים". והוסיף "מען מיינט מען לעבט אויף אייביג".

שמחות של צאצאיו עשה בפשטות גדולה, ואל לנו לחשוב שלא הבין בתענוגים, כי הרי בא מ'בעל בתיש'ער' משפחה, והבין בענינים אלו. אך מתוך הכרת האמת מאס בכל זה מתוך הכרה שכמה שממעטים בעניני עולם הזה מקבלים יותר בעולם הבא. וכן אמר לאחד מבני המשפחה שכבר ראה כל התענוגים ומאס בהם בתכלית.

"לשווח בשדה התורה"

בשהייתי עם זקניי בקעמפ בפאלסבערג הלכנו פעם לטייל, ואחד מבניו שאל את זקניי שרוצים לארגן טיול בימי הקיץ כדי שיצאו

הבחורים והנהלת הישיבה יחד, האם יתן רשות באופן שהכל יהיה לכתחילה והנהלת הישיבה תשגיח על הבחורים באותו מקום.

זקיני השיב שאינו מסכים, ואמר בצחות לשונו: "מטיול אחד הולכים לטיול אחר. הרי אנו נמצאים כבר בתוך טיול, כי יצאנו כולנו יחד מהעיר לתוך הקעמפ.

"שמאטעס"

רבי מאיר הארשטיין שליט"א, שהיה תלמיד הגר"א קאטלער זצ"ל, אמר פעם, שבשני דברים הוא מזכיר את רבו מהר"א זצ"ל. במיעוט שיחה ובביטול הגשמיות.

זקיני היה מכנה הווילונות שעל החלונות 'שמאטעס', ולנברשות שמאירים בבתים 'שענדילער גלאז פון דאך', וכהנה וכהנה.

"ראָה - בבהירות נפלאה"

בפרשת ראה בדרכנו לסעודה שלישית עם הבחורים בפאלסבערג, שאלנו אותו מהו הפירוש בפסוק "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה" מהו 'ראָה', מה רואים.

והשיב זקיני בפשטות, מהו עכשיו יום או לילה?, כמו שאנו רואים היום והלילה כך צריך להיות הברכה והקללה בבחינת 'ראיה'. וכך היו ימי חייו שראה כל דבר טוב וההיפך מזה בבהירות נפלאה.

"פאר כבוד באצאהלט מען"

מרן זי"ע ברח מהכבוד בכל כוחו. ולא רק שלא רצה כבוד, אלא שזה היה עבורו כמו סם, ולא הניח שיקראו לו בשמחות ויכבדו אותו.

בחתונת אחד מנכדיו לפני כמה שנים היה כבר זקן וחלש, והזהיר לפני החופה שלא יקראו לו לסדר קידושין, וזה היה עבורנו מילתא דפשיטא, כי ידענו מכבר הימים הליכותיו בקודש.

פעם אחת כשנכנס לחתונה של אחד מנכדיו, והציבור שהיה שם נעמדו כולם לכבודו. כששם לב לכך, התחיל ללכת מהר - לפי כוחותיו הדלים באותה תקופה - ואמר לעצמו "אוי וויי, פאר כבוד צאהלט מעין".

פעם התבטא אודות כיבודים וכדומה שיש בזה נטייה לכפירה, שמחשיבים דבר שהקב"ה אינו מחשיב. כך היה כל חייו להחשיב רק מה שהקב"ה מחשיב, וחשיבות אחרת אינו תופס מקום.

"מלבשתו ענווה"

בל הליכותיו היו בפשטות גמורה, ומה שהיה יכול לעשות לבד עשה לבדו בלי עסק. הוא היה מלובש בענווה ובפשטות ולא התנהג בגדולות וכבוד כלל וכלל, ודיבר עם כל אחד, גדול וקטן, זקנים ונערים, אפילו עם אנשים שאחרים לא רצו לדבר עימם. אדרבה אהב את האנשים שהתנהגו בפשטות ובתמימות, ודיבר עמם בסבלנות ובסבר פנים יפות.

"הסתפק האם יהיה לבחורים תועלת ממנו"

סיפר רבי יוסף קויפמאן שליט"א, שזמן מה לאחר שנכנס למשרתו ב"מחנה" של "שערי יושר", פגש מורי זקניו את יבדלחט"א ברבי יוסף הנ"ל ואמר לו: "איני יודע עם יהיה לבחורים תועלת ממנו", כי לא ראה בעצמו שום גדולה.

"חטאתי נגדי תמיד"

לפני קרוב ליובל שנים היה תקופה קשה בישיבה וכמעט שנסגר הישיבה. וזקיני כתב אז מכתב לבנו - שהיה אז בחור בארץ ישראל - "להיות מרביץ תורה זהו זכות אבות, אבל אם מאבדים הזכות הזו, זהו רק מעוונות עצמו, יזכה ה' לגלות לי מה חטאתי ואוכל לתקנו..."

"יכנס תלמיד אצל רבו"

זקיני זצ"ל לא החזיק לעצמו שום דבר גדול ולא דיבר על עצמו, ואפילו לא הרשה לקרות לעצמו "תלמיד של רבי אהרן זצ"ל".

בהלווייתו של רבי אהרן, היה דוחק גדול וקור גדול, והכריזו שרק התלמידים יכולים להיכנס לתוך בית המדרש אך זקיני לא נכנס. עד שנעשה לו קר מאוד וביקש מאחד הבחורים שישאלו את המארגנים האם ליהודי שאיננו בגדר תלמיד וקר לו מאוד יכול להיכנס..

"איש האמת"

סיפר לי בנו של מרן שליט"א, שבימי בחרותו, הוצרכה הסבתא ללכת מהבית והוא היה צריך להישאר בבית לשמור על הילדים שהיו בבית, ולהפסיד מהלימודים בישיבה עי"כ. פתאום התקשר הרב מיסקי, ורצה לשוחח עם זקיני. כששמע קולו של דודי הנ"ל, שאל אותו למה הוא עדיין בבית ולא בישיבה, ודודי השיב לו שהוא יושב בבית כי אינו מרגיש בטוב.

כשחזר זקיני הביתה סיפר לו דודי מה שקרה, וכאב לזקיני מאוד ואמר לבנו: "שקר! מעולם לא אמרתי שקר, רק פעם אחת כשברחתי

מהנאצים ימ"ש, ולאחר מכן היו לי כאבי ראש למשך חודשים!! מאותו שקר.

"מאיר פנים, אך בלי חנופה"

בשריבר זקני עם רבנים או עשירים לא רצה בשום אופן להתחנף להם וכדו', אפילו כשרצה להשתדל בשביל איזה דבר בעבור משפחתו או הישיבה או למען הכלל. אפילו בתארים או בהסברת פנים יותר מכפי מה שהיה רגיל.

זקני היה אומר לפני זה אני לא 'חונף' ואינני יכול לעשות כן. אפילו כשאמרו לו שכך הוא דרך העולם שמדברים כך בגדולות, סירב, ואמר אינני יכול להתחנף ליהודי.

במובן שדיבר עם כל אחד בהארת פנים כראוי וכיאות אבל לא חנופה.

"נושא בעול"

לפעמים היה זקני יושב במשך שעות על גבי שעות לשמוע צרותיהם של שבורי לב. והכל היה לוקח לליבו החלש והצטער צער רב על צרותיהם ומצוקותיהם של אחב"י. ונעשה על ידי זה חלש ממש.

גם לאחר שעברו שנים רבות, היה זוכר במדיוק מצבו של כל אחד שהשיח לפניו את צערו, אפילו אם לא דיבר עמהם מאז.

בעינינו ראינו כמה פעמים בשנים האחרונות שבכה מאין הפוגות על צערו של זולת. בשנים קדמוניות היה ביכולתו להתאפק יותר ולכבוש בכייתו בגבורה.

"כרחם אב על בנים"

וסיפר לי רבי ע.י., שלא עלינו היה לו בן שנחלה ל"ע, והרופאים קבעו שיש לו את מחלה האיומה ל"ע, ומהרופא נסע ישר לזקיני וסיפר לו המצב, ומרן זי"ע התחיל לבכות באופן שרק אב יכול לבכות..

"זהירות בכבוד הבריות"

פעם אחת התקשרה אשה אחת בטלפון וחפצה לשאול שאלה מזקיני. זה היה בתקופה שביקש למעט בעניית שאלות, והרמתי הטלפון ואמרתי לזקיני שאני הולך לומר לה שאם יש לה איזה רב או מורה דרך שתראה להפנות השאלה אליו.

כשאמרתי זאת לזקיני שאל אותי האם האשה נשואה או בתולה, ולא ידעתי להשיב, ושאלתי אותה בטלפון ואמרה שהיא בתולה - מבוגרת כמובן - ומיד אמר לי שאתן לה מספר הטלפון של חתנו והוא זה שיקשר בינה לבינו והוא מוכן להקשיב לה בכל עת.

כשסיימתי השיחה איתה, קבלתי מזקיני נזיפה. איך שאלת אותה בגלויות האם היא נשואה או לא, לא שואלים שאלות כאלה. תלך לרבי מ.ד. והוא ילמדך האין שואלים. והוסיף לי "עלטערע מיידלעך צריך להיזהר בכבודם ואין לדחותם".

"א יוד דארף מען ענטפערען"

פעם בימי הקיץ צלצל מנהל של ישיבה וביקש לדבר עם זקיני. אמרנו לו שהוא לא נמצא כעת ושיתקשר בעוד זמן מה.

בין כך חזר זקיני, ואמרנו לו שפלוני התקשר ואמרנו לו שיתקשר בעוד זמן. זקיני אמר לי שאין לי כוח לזה, כי הלה התעסק בדבר שהיו בו חילוקי דיעות חריפים, והוא רצה שמרן זי"ע יתערב לטובת צד אחד.

לאחר זמן מה, צלצל הטלפון - זה לא היה טלפון פרטי אלא ציבורי בפקסקיל, וזקיני לא אבה לענות ואמר שאין לו כוח. לאחר שצלצל שנים או שלושה פעמים אמר "חייבים לענות ליהודי!" "מען טאר נישט מצער זיין אַ יוד", והרים הטלפון והוכרח להתערב למרות רצונו ולפשר בין הצדדים.

"הנתונים בצרה"

באופן כללי, ידעו התלמידים הקרובים ובני המשפחה להסתיר ממנו מאורעות וידיעות שיש בהם צער או נזק לבני ישראל.

פעם אחת, הלך לבקר אצל גיסו וראה על השולחן צילום של עיתון חרדי שהיה בארץ ישראל 'טערארר אטאקע' וכל הזמן ששהה שם היה בצער על הצער של אחב"י.

"לוחם מלחמות ה'"

מן המפורסמות הוא, שרבינו היה מהלוחמים הראשונים שלקחו על עצמם להילחם נגד תופעת האינטרנט והטלפונים הפרוצים, וטרח ויגע ודאג על זה והטריח עצמו בעצות בתחבולות שיתאפשר טלפון כשר. **הרבה** פעמים נטל פנקס הטשעקס וכתב טשעקס עד שכל ממונו כלה, ואפילו הלך ללוות מאנשים כסף בעד דבר נשגב זה, כי ראה בזה עיקר העיקרים.

"לא לנשיאות"

כשנסתלק הגאון הרב פאם זצ"ל שהיה נשיא מוסדות המפורסמים "שובו" ו"נחמת ישראל", ולאחר עליית הרב פאם לשמי

רום, הגיעו מנהלי המוסדות האלו וביקשו ממרן שיתמנה עליהם להיות נשיא המוסדות.

מרן זי"ע לא הסכים לכך בשום אופן, ואמר ל'נשיאות' יש יהודים אחרים טובים, אני אינני מקבל נשיאות. אם תצטרכו עצות או הדרכה או סיוע כלשהו, לזה אני מוכן, "נשיאות נישט"!

"לשמח כל יהודי"

פעם שהה אחד ממחותניו בבית מרפא והלך זקיני וצ"ל לבקרו, והחולה התאונן בפניו שיש לו צער גדול שלא התפלל כמה ימים במנין. תיכף ומיד, תוך כדי דיבור, התחיל זקיני לסדר מנין עבורו. ואמר לי אתה תלך לקומה אחת ולמלווה השני אמר אתה לקומה שניה ותביא יהודים לעשות מנין.

ובך היה, תוך כמה רגעים היה שם מנין עם אנשים מבוגרים וחולים ששהו בבית המרפא ההוא, והביאו אותם מי בעגלות ומי בהליכה, והתפללו תפילת מנחה ברגש, וינחם האיש.

לאחר מכן הלך לעוד חולים ששהו באותה בית מרפא, וישב וחזק ועודד יהודים נוספים אחרים ששהו שם בבית המרפא.

"חינוך לחשבון"

באותה הזדמנות, קצת קודם לכן, היו צריכים ללכת לנחם אבליים אצל אחד שישב שבעה. וכשהלך לבקר החולה אמר לבניו: "תקחו רמב"ם ותעינו איזה משני המצוות יש לה דין קדימה, ולפי זה נעשה".

הבנים נטלו וקראו לפניו שניחום אבליים יש לה דין קדימה, משום שהיא גמילות חסד גם לחי וגם למת. לאחר מכן אמר לי: "אבל אתה יש לך מצוה של כיבוד אב לבקר החולה".

כך חינוך אותנו לעשות כל פעולה ומעשה עם חשבון.

"כפרה על שמיעה אחת"

כשהתחיל לפני כמה שנים יסורי הפארקינסנס באופן גדול ביותר, אמר שהחולי בא לו מחמת חטא 'לשון הרע' ששמע כל ימיו¹, ואם יהיה זה כפרה לשמיעה אחת! הרי זה מוטב.

"מה אומרים בשמים"

כשהיה בבית חולים לעשות ניתוח על השדרה - שכרוך ביסורים גדולים, לא הבינו הרופאים איך הוא סובל בדממה יסורים נוראים כאלו. לאחר כמה ימים כשהיה עוד בבית החולים החלו היסורים לחזור, והרגיש כמו לפני הניתוח. ואמר לחתנו נמתין עוד קצת ונראה מה אומרים בשמים על היסורים האלו.

"כי קדוש אתה"

פעם הלך למנהטן עם אחד מבניו לבקר אצל רופא מסוים, וטרם שהלך לשם קנה משקפיים שחורים לעיניו שלא יראה מה שלא צריכים לראות.

בכלל, לחם בעד קדושת ישראל וטהרתן, ולא בירך חתנים אלא בתנאי זה שיתנהגו בקדושה, והיה לו יכולת להכיר על פניהם של אנשים אם שומרים עיניהם, כמה וכמה אנשים סיפרו לי על כך, שתבע אותם בענין זה וקלע אל המטרה.

1. כשהתעסק עם הכלל היו מוגיעים איש ואשה או שני שותפים וכדומה, ולפעמים באו והלינו זע"ז, ובהכרח היה צריך לשמוע את שני הצדדים.

”רוח הקדושה”

שמעתי שראש ישיבה אחד סיפר, שמרן זי”ע אמר שיחה בישיבתנו ולאחר מכן כשעברו הבחורים לקבל ברכה, היו שלושה בחורים מתוך כולם שלהם אמר במיוחד שיקפידו על שמירת עינים. והראש ישיבה הלז אמר שבאמת אותם השלושה היו חלשים מאוד בשמירת עינים דווקא.

”חכם מהו אומר”

סיפור לי תלמיד אחד, שפעם אחת בליל פורים בישיבה הופיע אחד שהיה לבוש באופן משונה מאוד שכולם התפעלו והסתכלו עליו, והלה רצה לראות מה יעשה מורי זקוני זצ”ל.

כשעבר הבחור הזה ליד מרן זי”ע, לא היה ניכר על פניו של מרן שום רושם של התפעלות ופניו נשארו בדיוק כמו שהיה קודם לכן. ואמר הנ”ל שאז ראה שכל שיחותיו של מרן זי”ע, אינם רק שיחות לשם שיחות, אלא שכך חי באמת!.

ת.נ.צ.ב.ה.

Beth Hamedrash
Shaarei Yosher
Institute

4102 16th Avenue • Brooklyn, NY 11204

ישיבה בית המדרש
שיערי יוסף

בגשיאות מרן ראש הישיבה שליט"א

P. 718.854.2290 • F. 718.854.2292

לכבוד תלמידי וידידי הישיבה הי"ו

הננו בזה להודיע שיתקיים

מעמד נעילת החג

ביומא דהילולא של

מרן רבינו ראש הישיבה זצוקללה"ה

ביום אחרון של פסח הבעל"ט

דברי זכרון ישמעו

ע"י גדולי תלמידי ראש הישיבה זצ"ל

מנחה בשעה 6:55

בהיכל ישיבתנו הקדושה

4102 16th Avenue

הנהלת הישיבה